

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

BARCELONA, DESEMBRE 2009 - NÚMERO 21

l'Institut visita

l'Institut visita

SANT JERONI
DE LA MURTRA

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX A TOTS ELS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Associació Espai Catalunya Topalekua - Sant Sebastià - Donostia.
Centre Català de Córdoba. - Córdoba.
Cercle Català d'Araba. - Gazteiz
Casa Catalana de Las Palmas. - Las Palmas de Gran Canaria.
Cercle Català de Madrid. - Madrid.
Casal Català de Menorca. - Maó.
Casa Catalana de Mallorca. - Palma de Mallorca.
Casal de Catalunya de Sevilla - Sevilla
Casa Catalana de Saragossa. - Zaragoza.

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA

Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck.
Casal Català d'Hannover, e.V. Hidesheim.
Centre Cultural Català de Colònia, e.V. Köln.
Deutscher Katalanistenverband Münster in Westfalen.
Associació Catalana d'Amburg "El Pont Blau".
Katalanischer Salon, (Berlin).
Catans de Frankfurt - Frankfurt.

ANDORRA

Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra, Andorra la Vella.

ARGENTINA

Casal Català de Bahía Blanca, Bahía Blanca.
Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat", Buenos Aires.
Associació Civil Grup d'Empresaris Catalans de l'Argentina (GREC), Buenos Aires.
Casal de Catalunya de Buenos Aires, Buenos Aires.
Les Quatre Barres, Buenos Aires.
Casal Català de Córdoba, Córdoba.
Casal dels Països Catalans de La Plata, La Plata.
Centre Català de Mendoza, Mendoza.
Mutual Catalana Germanor, Mendoza.
Casal de Catalunya de Paraná, Paraná, Entre Rios.
Agrupació Catalana de Pergamino, Pergamino.
Centre Català de Rosario, Rosario.
Centre Català de Venado Tuerto, Venado Tuerto, Santa Fe.
Casal Català de Mar del Plata.
Agrupació Cultural Catalana de Mendoza.
Casal de Catalunya de Santa Fe.

AUSTRÀLIA

Radiodifusió Catalana East Brighton, Victoria.
Casal Català of New South Wales Bexley, New South Wales.
Casal Català de Victòria / Catalan Club Victòria.

AUSTRIA

Casal Català de Viena, Viena.

BÈLGICA

Casal Català de Brussel·les, Bruxelles.

BRASIL

Catalònia - Grup de Catalans de Sao Paulo São Paulo - SP.
Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ

Casal Cultural Muntaner Montmagny, Quebec.
Casal dels Països Catalans de Toronto, Toronto, Ontario.
Casal Català de Vancouver Vancouver, BC

COLÒMBIA

Casal Català d'Antiòquia, Emvigado.
Comunitat Catalana de Colòmbia, Santa Fe de Bogotá, DC.

COSTA RICA

Casal Català de Costa Rica, San José.

CUBA

Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya, La Habana.

DINAMARCA

Casal Català de Copenhaguen, Copenhaguen.

EL SALVADOR

Casal Català de El Salvador, San Salvador.

EQUADOR

Casal Català de Guayaquil, Guayaquil.
Asociación Catalana Ecuatoriana de Negocios (ACEN), Quito.
Casal Català de Quito, Quito.

ESTATS UNITS

Fundació Paulí Bellet, Bethesda, MD.
Casal dels Catalans de Califòrnia, El Segundo CA.
North American Catalan Society, Inc Nashville TN.
Casal Català del Nord de Califòrnia Oakland, CA.
Americam Institute for Catalan Studies Spring TX.
Associació de Catalans de la Universitat de Califòrnia, Irvine (CatUCI)
Friends of Catalonia Miami, Incorporated - Miami.
Catalan Institute of America - Nova York.
Casals dels Països Catalans a Califòrnia - Sant Diego.
Casal del Països Catalans a Cleveland - Cleveland,

FRANÇA

Aire Nou de Bao, Bao.
Cercle Català de Marsella, Marseille.
Casal Català de Grenoble, Grenoble.
Casal de Catalunya de París, París.
Centre Cultural Català de Perpinyà. Perpinyà.
Amical dels Catalans d'Alsàcia, Stransbourg.
Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Toulouse.
Cadres Catalans de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.

GUATEMALA

Casal Català de Guatemala, Guatemala, CA.

HONDURAS

Associació Catalana d'Hondures, San Pedro de Sula.

IRLANDA

Catalans a Dublín - Dublin.

ISLÀNDIA

Casal Català a Islàndia.

ITÀLIA

Associació Catalana a Roma, Roma.

JAPÓ

Centre Català de Kansai, Osaka.

LUXEMBURG

Centre Català de Luxemburg, Luxembourg.

MARROC

Casal de Cultura Catalana al Nord del Marroc - Tànger.

MÈXIC

Centre Català de Guadalajara, Guadalajara, Jalisco.
Casal Català de la Península del Yucatán, A.C. Mérida, YU.
Club de Empresaris Catalanes en Mèxic, México D.F.
Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
Casal Català de Puebla, A.C. Puebla.
Casal Virolai, A.C. Querétaro, QRT.

PARAGUAI

Centre Català d'Asunción, Asunción.

PAÏSOS BAIXOS

Casal Català dels Països Baixos, Oousterhout NB.

PERÚ

Casal Catalunya del Perú, Lima.

REGNE UNIT

Centre Català d'Escòcia - Escòcia.
Catalans UK - Londres.

REPÚBLICA DOMINICANA

Casal Català de Santo Domingo, Santo Domingo.

REPÚBLICA POPULAR DE LA XINA

Catalan Association of China, Hong Kong.
Casal Català de Beijing - Beijing.
Shanghai Catalan Association - Shanghai.

SUÈCIA

Les Quatre Barres - Estocolm.

SUÏSSA

Casa Nostra de Basilea, Birsfelden.
Cercle Català de Winterthur-Schaffhausen, Brütten.
Amics Catalans de Berna, Köniz.
Centre Català de Lausane, Lausanne.
Casa Nostra de Suïssa, Wallisellen.
Casa Nostra Baden - Wettingen / Grup Montseny Wettingen.
Casa Nostra de Zürich, Zürich.

URUGUAI

Associació d'Empresaris d'Ascendència Catalana a l'Uruguai (ASEACU), Montevideo.
Casal Català de Montevideo, Montevideo.

VENEÇUELA

Centre Català de Caracas, Caracas.
Associació Nova Catalunya de Joan Orpí Puerto de la Cruz, Anzoátegui.
Associació Venecolana d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AVEAC).

XILE

Agrupació d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AEAC), Santiago de Xile.
Centre Català de Santiago de Xile, Santiago de Xile.
Federació d'Entitats Empresariales d'Ascendència Catalana d'America, Santiago de Xile.
Centre Català Viña del Mar, Viña del Mar.

Edita:
l'Institut d'Estudis Històrics
Medievals de Catalunya

Direcció:
Jaume Bertomeu

Cap de Redacció:
Lluís Goberna

**Coordinació,
Maquetació i
Disseny:**
Lluïsa Goberna

Webmasters:

Lluís Teruel

David Ballesteros

**Consell de Redacció
Col·laboradors:**

Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Francesc Panyella
Mª Lluïsa Pujol
Jordi Rabonet
Joana Tarín

Corrector:
Joan Anton Font

Redacció i Administració:
Av. Paral·lel, 98, esc.B entre.2a.
08015 BARCELONA
Tels. 93 442 78 88
93 325 77 91
Fax 93 441 97 01

E-mail:
institut@cartulari.com
estament@ono.com
www.cartulari.com

Capçalera:
Copy-Art-Institut.

Impressió:
GAM Serveis Reprogràfics.
Dipòsit Legal: B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

Benvolguts amics,

*Corren temps difícils, per què negar-ho, i en aquestes ocasions la cultura sempre se'n ressent, però, tot i així, tornem amb vosaltres, puntualment, presentant el **CARTULARI** número 21 i esperant com sempre que el seu contingut sigui del vostre grat.*

*Aquest segon semestre ha estat força carregat d'activitats. En primer lloc, després del Sopar d'Estiu celebrat el passat juliol i aprofitant les vacances, vàrem fer una visita al **Casal Català de Marsella**, per fer lliurament al seu President, en **Francesc Panyella**, del nostre reconeixement per la seva col·laboració amb el **CARTULARI** aquests darrers anys.*

*També vàrem ser presents a l'Auditori del **Centre Cultural de la Roca del Vallès** en la presentació del llibre "**He trobat l'hivern una mica llarg**", d'en **Sergi Bach Aiguadé**. Secretari del **Cercle Català de Marsella**.*

*Seguint amb les activitats, també vam participar en els actes que aquest octubre passat va organitzar a les poblacions de **La Vajol** i **Agullana**, l'**Associació Soca-Rel Alt Empordà**, per commemorar els "**70 anys d'exili del 39**". Entre els diversos actes, es va inaugurar l'exposició "**90 anys del Cercle Català de Marsella**", amb l'assistència d'una delegació del Cercle junt amb el seu President.*

*Seguint comptant amb la col·laboració dels nostres redactors que ens aporten interessants reportatges sobre la història dels castells de Figueres i personatges insignes de Catalunya, les nostres festes populars, tan ancestrals que formen part de l'imaginari del nostre poble. Històries de pescadors catalans a la Provença, també les grans rutes en català; aquesta vegada, un passeig en un creuer pel Bàltic i la visita que l'Institut va realitzar al monestir de **Sant Jeroni de la Murtra**, tan a prop de Barcelona i amb un passat històric força important.*

***La Unió d'Artistes** també ha participat en aquesta edició formant part d'un concurs-exposició que va organitzar el "**COACB**", (Col·legi Oficial d'Agents Comercials de Barcelona).*

Només ens queda desitjar-vos

BONES FESTES i un millor ANY 2010 !

Jaume Bertomeu

**INSTITUT D'ESTUDIS HISTÒRICS
MIEVEALS DE CATALUNYA**

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

Amb el suport de la:
**Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

CARTULARI

DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXII - SEGONA ÈPOCA
SEMESTRAL - NÚMERO 21

Les Festes Populares.....10 del nostre poble.

A Catalunya la varietat de manifestacions populars de folklore dóna un extens i ric repertori de fires i festes en què trobem el rastre del nostre passat històric.

Figueres i els seus dos Castells.....18

Figueres és una de les ciutats més importants de la província de Girona, sent, a més, la capital de l'Alt Empordà.

Sant Jeroni de la Murtra.....24

Molt a prop de Barcelona, al terme municipal de Badalona, es troba el Monestir de Sant Jeroni de la Murtra.

Portada	1
Monestir de Sant Jeroni de la Murtra.	
Casals Catalans	2
Relació dels Casals d'arreu del món.	
Editorial	3
Redacció i administració.	
Informa	5
Les nostres activitats.	
Sopar d'Estiu	6
Presentació CARTULARI 20.	
Trobada amb el Cercle Català de Marsella	14
Vam ser rebuts pel seu President.	
Presentació del Llibre	22
D'en Sergi Bachs.	
Trobada a Agullana	42
Pels 70 anys de l'exili del 39.	
Notícies	45

Foto portada de: *Lluïsa Goberna*
Sant Jeroni de la Murtra

Pescadors Catalans a Marsella.....30

De les relacions catalano-provençals existeixen quantitat de treballs que, a raó del casament de Dolça de Provença amb Ramon Berenguer III...

La Ruta Bàltica.....36

Vam iniciar aquest creuer amb certes reticències pensant que era una manera de viatjar adreçada especialment a la gent gran i sedentària.

Informa

3 de juliol de 2009

Sopar de **Germanor** i de **Celebració** dels **10 anys** de la segona època i presentació del **CARTULARI especial número 20**, al restaurant **MIRAMAR GARDEN CLUB**, de Barcelona. Amb el tradicional sorteig de regals i posterior lliurament de Cartularis als assistents.

15 d'agost de 2009

Una delegació de l'Institut visita el **Cercle Català de Marsella**. Vàrem ser rebuts pel seu President en **Francesc Panyella** i varis membres del Cercle.

11 de setembre de 2009

Diada de Catalunya, a l'**Auditori del Centre Cultural de la Roca del Vallès**, va tenir lloc la presentació del llibre autobiogràfic **"He trobat l'hivern una mica llarg"**, del qual és autor l'amic **Sergi Bach Aiguade**, Secretari del **Cercle Català de Marsella**. Un grup de l'Institut i va ser present a l'acte.

17 d'octubre de 2009

L'**Associació Soca-rel Alt Empordà** va celebrar una trobada a **Agullana** per commemorar els **"70 anys d'exili del 39"**. Una delegació de l'Institut vàrem participar en els diversos actes, com la inauguració de l'exposició **"90 anys del Cercle Català de Marsella"** a la Sala d'Actes de l'**Ajuntament**.

24 d'octubre de 2009

Visita cultural al **Monestir de Sant Jeroni de la Murtra**. En aquest **Cenobi** va tenir lloc la trobada entre els **Reis Catòlics** i **Cristòfol Colom**. Posteriorment, vam dinar al conegut **Restaurant Devesa**.

23 de novembre de 2009

Una vegada més **La Unió d'Artistes** va participar al **Xè Concurs de pintura** al **"COACB"** (*Col·legi Oficial d'Agents Comercials de Barcelona*). L'Exposició, en què es van lliurar els premis i diplomes, es va poder veure del 23 de novembre fins al 3 de desembre.

10 de desembre de 2009

Conferència del senyor en **Jaume Manel Oronich i Miravet**, (expaer en cap de la Paeria de Lleida. Iniciador, promotor i impulsor del Consorci del Museu Diocesà i Comarcal de Lleida), al **Reial Cercle Artístic de Barcelona**, amb la col·laboració de l'Institut, sota el títol de **L'ART SACRE DIOCESÀ I COMARCAL DE LLEIDA: UN INTENT DE ROBATORI..**

COL·LECCIÓ JOSEP M. QUERALTÓ & ONE WORLD FIVE CONTINENTS

Desembre 2009

Realització

Jordi S. Bonet i Mª Lluïsa Pujol

Presentació del llibre **"La Historia visual de las Cruzadas Modernas"** de l'Editorial Antonio Machado amb el DVD-Documental **"El Caballero de Cristo y la Dama del Paraíso"** en el Círculo de Bellas Artes de Madrid.

Aquest **CARTULARI** marca un època molt especial: *la segona*. Deu anys enviant-lo a tots els Casals Catalans d'arreu del món. I per celebrar-ho, un Restaurant més a la nostra llarga llista.

I una sorpresa molt especial, que ens va donar la benvinguda i divertir tota la nit amb les seves gesticulacions i acudits: una còpia exacta del genial **GROUXO MARX** amb el seu puro.

Érem quasi 80, molts de fora de **Catalunya** que vingueren expressament per gaudir, no tan sols de la nit, sinó també perquè el **CARTULARI número 20, era especial, 64 pàgines!** A més es sortejaren uns jocs de la revista, enquadernats en dos volums que representaven la història de l'Institut, durant aquests darrers 10 anys.

El lloc? **Excel·lent !**. El Restaurant **MIRAMAR GARDEN CLUB**, situat a **Montjuïc**. Allí vàrem gaudir d'un bon sopar i d'una fantàstica panoràmica de la nostra ciutat i el seu port. Tot això amenitzat per les ocurrencies genials del nostre amic "**GROUXO**".

SOPAR d'Estiu

Per Lluís Goberna

També un vídeo de la Investidura de l'Estament celebrada a Cardona, va arrodonir la jornada. En la qual no podien faltar els regals. L'amic Gordon es va encarregar, com sempre, amb el seu tarannà jocos, del sorteig; podríem dir millor del llarg sorteig ja que els regals van ésser quantiosos.

Presentació **C**ARTULARI 20

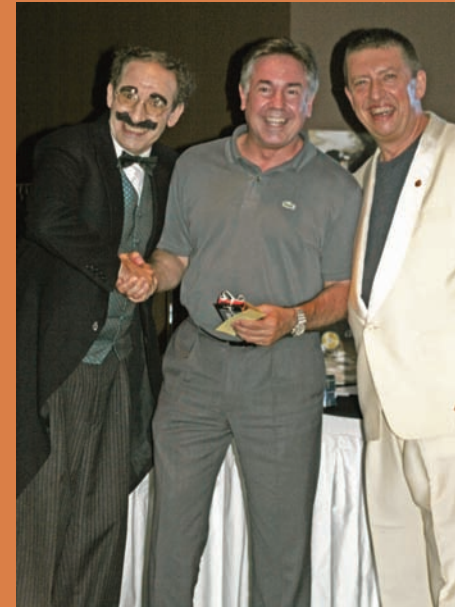

Aquesta vegada va tenir de company en "GROUXO", que va posar el seu "toc especial" durant tot el sorteig. Tots dos ens van fer passar una llarga però molt bona estona.

I com a digne colofó, després d'unes emotives paraules dels dirigents de l'INSTITUT, que van parlar d'aquests darrers anys i de la tasca duta a terme entre tots, es van lliurar uns diplomes de reconeixement en pro de la cultura i la llengua catalana, a tots els que han fet possible la continuïtat del CARTULARI.

Seguidament, es va procedir al lliurament de l CARTULARI número 20. Un CARTULARI QUE FARÀ HISTÒRIA! Fet amb molt d'esforç, tant amb feina com econòmicament, però del qual estem satisfets per la trajectòria que ha tingut, ja que comptant la primera i la segona època, la nostra revista ha complert 22 ANYS!

A les tres de la matinada vàrem posar fi a una nit inoblidable. ©

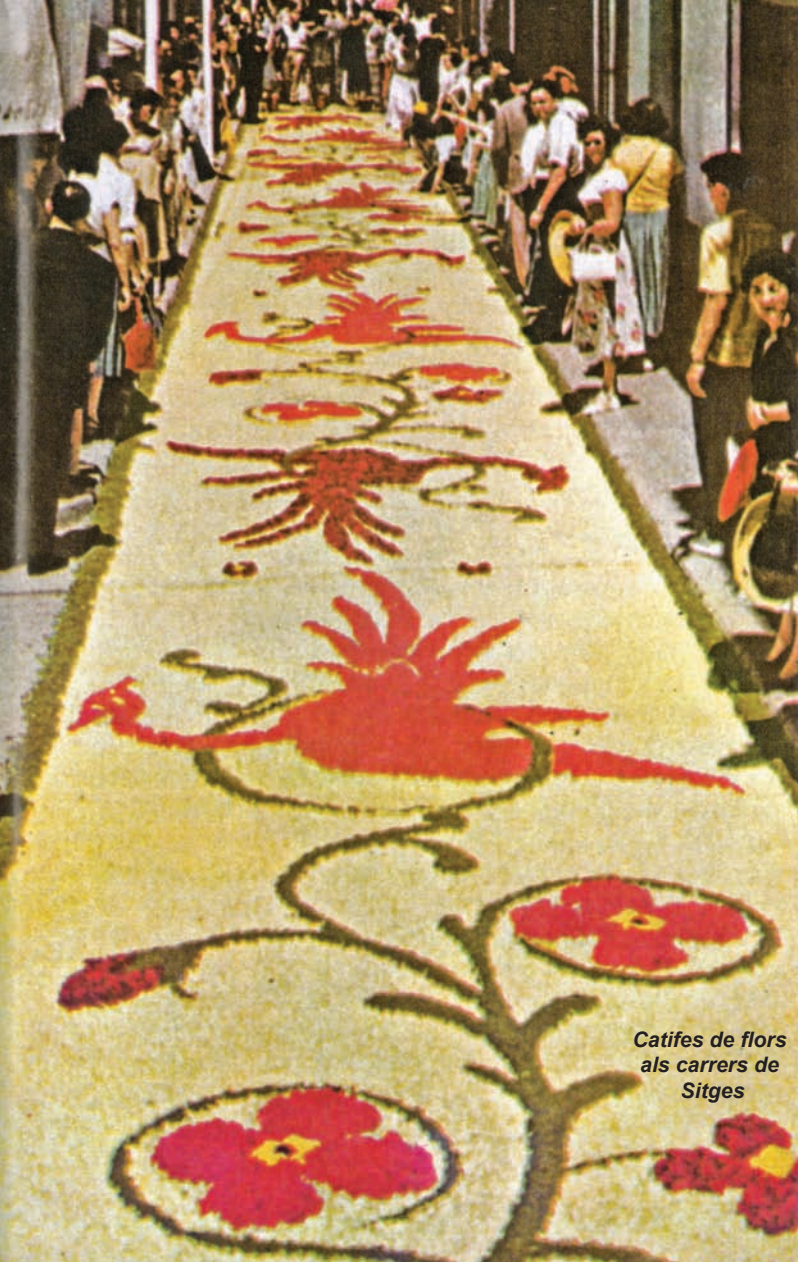

LES FESTES POPULARS

DEL NOSTRE POBLE

A CATALUNYA LA VARIETAT DE MANIFESTACIONS POPULARS I DE FOLKLORE DÓNA UN EXTENS I RIC REPERTORI DE FIRES I FESTES EN QUÈ TROBEM EL RASTRE DEL NOSTRE PASSAT HISTÒRIC.

ELS CARRERS GUARNITS COMMEMORANT DIVERSES FESTIVITATS ÉS UN COSTUM MOLT ARRELAT QUE COMPARTeixEN MOLTES CIUTATS I POBLES.

Catifes de flors als carrers de Sitges

Per Joana Tarín

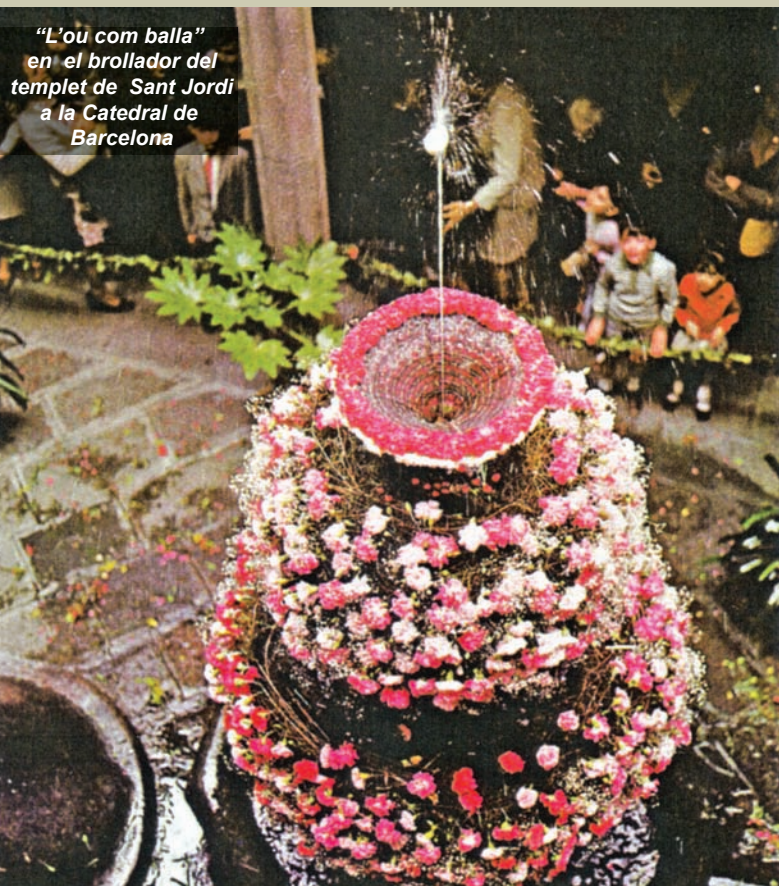
Quan arriba el bon temps, tenim la festa de **Corpus Christi**, en la qual els carrers de **Sitges** s'engalanan amb unes **catifes de flors** meravelloses. Un text de **Verdaguer** demostra l'antiguitat de les catifes de flors a **Argentona**.

A **Barcelona**, hi ha el curiós costum de "**l'ou com balla**" en el brollador del temple de **Sant Jordi** del claustre de la **Catedral**. L'origen i significat d'aquest costum, del qual ja se'n parla en el segle XVI, és completament desconegut.

La Patum de Berga també va lligada a la festa del **Corpus**, que públicament s'ha caracteritzat per la processó.

Molts dels nostres pobles han creat els gegants, els nans, les àligues i d'altres per enriquir plàsticament la processó del **Corpus**. A la **Patum** són característics "**La Mula Guita**", els diables, l'àliga i els correfocs.

El solstici d'estiu és una festa cabdal del calendari solar. El dia de **Sant Joan** (24 de juny) es celebra el dia més llarg de l'any, i l'esdeveniment ve de períodes remotíssims; **Roma** celebrava les **Neptunàlies** dedicades als jardins, l'horta, l'aigua de les fonts i els recs.

La Nit de Sant Joan encendre una foguera no era cap acte que es fes perquè sí, les flames rituals tenien moltes propietats màgiques i incidien plenament en la salut del poble. Mai ningú no ha dubtat de les propietats purificadores del foc. Aquesta nit és màgica; les herbes són més bones, les plantes creixen amb major empenta i hi succeeixen tota mena de coses sorprenents. Entre d'altres, les bruixes surten dels seus amagatalls. **Segons una antiga creença, aquesta nit té la virtut de fer miraculosa l'aigua.** Diuen que aquell que es renta la cara amb aigua d'una font, té el cutis fi tot l'any.

A Barcelona, la gent que volia conèixer el seu futur, anava a la Font dels Lleons, un brollador que hi havia al Passeig de Sant Joan, sembla que els averanys es manifestaven a través de les formes que adoptava l'aigua en caure.

Continua vigent a tot Catalunya l'encesa de grans fogueres la nit de Sant Joan i duu aparellada una celebració, en què hom menja la famosa coca i se solen organitzar balls, així com l'enlairada

L'Àliga de la Patum

de coets.

El foc i l'aigua tenen un paper molt important en la història de les tradicions del nostre poble.

Les festes de La Llum a Manresa: La capital del Bages celebra des de fa gairebé set segles un fet miraculós. L'any 1345 el bisbe es va negar a permetre el pas de la sèquia en construcció que subministrava l'aigua a la població, i el poble seguint incommovible les obres va posar la ciutat en entredit. **Segons la tradició es resolgué la situació gràcies a l'aparició d'una misteriosa Llum que venia de Montserrat i que la ciutat interpretà com un un signe favorable del Cel, davant del qual el bisbe deposà la seva actitud. Se celebra el dia 21 de febrer.**

Tots els anys que acaben en 1 se celebren les Festes de la Candela a Valls. D'origen antiquíssim. El poble va fer un vot amb motiu d'haver estat alliberat d'una epidèmia per intercessió de la Mare de Déu. El prodigi és atribuït a una imatge de la Verge que duu una candela a la mà.

La nit de Sant Joan

El Foc de Sant Joan

sembla sòlidament arrelada.

La Festa Gran de Girona és Sant Narcís, del qual es veneren les relíquies a la **Col·legiata de Sant Fèlix**. L'origen d'aquesta festa és molt antic; en el segle XIII ja se'n parla. En un document de 1336 diu: *“Demaneu los Jurats que en la ciutat haia fira que començ lo jorn de Sant Narcís e que dur 15 jorns”*. El Rei Martí la reduí a vuit dies i així se celebra actualment.

Sant Magí, Festa Major de Tarragona. El dia 18 d'agost, vigília de **Sant Magí**, un cotxe de la casa de la vila se'n va a cercar l'aigua miraculosa de la **Brufaganya**, la qual és duta fins a la capella de **Sant Magí**, i té la virtut de conservar la joventut d'aquell que en beu. També es venen cintes tallades a l'exacta mesura del cap de la imatge del sant. Aquestes cintes guareixen del mal de cap a qui se les posa.

En qualsevol poble o ciutat de Catalunya que celebri les seves festes no hi falta mai el so d'una cobla ni el ball d'una sardana.

En honor a Sant Anastasi, Lleida celebra la **Festa Major** de maig. És una barreja de festa oficial i popular. Comença davant la **Casa de la Paeria** d'on surt la comitiva de gegants i capgrossos, el *“marraco”*, les músiques i el ball de bastons. Només per veure el *“marraco”* ja val la pena ser a Lleida, és una bestiassa de cartró molt gran única a **Catalunya**.

També se celebren vàries fires agrícoles, una de les més importants és la de **Sant Miquel** i les que se celebren a **Balaguer**, les **Borges Blanques**, **Mollerussa**, **Tàrrrega** i **Cervera**, que donen una imatge de la vitalitat d'aquestes comarques.

A **Mollerussa** curiosament es va originar una festa per **Santa Llúcia**. Parlem del certamen dels vestits de paper fets per les mans dels mateixos vilatans, que són veritables filigranes. Aquesta festa és nova en el calendari de les tradicions, però

Font dels Lleons

No s'han pogut trobar els orígens de la nostra dansa i són diverses les teories que s'han formulat. **Hi ha qui la situa a la prehistòria i veu representacions sardanístiques en les pintures rupestres de Cogul, on hi ha unes rotllanes de persones agafades de les mans.**

Altres suposen que simbolitza el gir dels astres i les hores. Els passos curts són la nit i els llargs el dia.

Estrabó deia que els ibers retien culte a la Lluna amb danses que efectuaven les nits de pleniluni. Homer descriu danses de la cultura anatòlica, que ballades en rotllana, fan pensar en la sardana. El Llibre Vermell del segle XIV descriu unes danses en rotllana que efectuaven a Montserrat els romeus que hi anaven en acció de gràcies.

També es relaciona el nom de la sardana amb la possibilitat d'entroncament amb els sards.

Retrat de Pep Ventura

La Sardana

Festes de la Llum de Manresa

GOIGS DE LA MIRACULOSA LLUM QUE VINGUE DE NOSTRA
 Senyora de Montserrat á la Iglesia de Nostra Senyora del Carme de la
 Ciutat de Manresa á 21 de Febrer del any 1345.

Aquella Llum resplandent
 tant gentil clara y pura:
 la Trinitat nos figura
 Misteri tant excellent.
 Per la aygua que passava
 en las terras del Bisbit,
 ab gran entredit estava
 aquesta Noble Ciutat,
 set anys continuament
 durá semblant desventura
 fins que arribá la cura
 de ma del Omnipotent, &c.
 Poch abans que fou mixt dia
 sent lo temps clar y acré
 veren la Llum, que venia
 per rescat de nostre he;
 de Montserrat certament
 parí tant alta ventura,
 porque la Verge procura
 sempre lo be de la gent, &c.
 Estant la gent impensada
 de un cas tant singular,
 la Llum Santa, y delicada
 al Carme sen va entrar;
 tots hi anaven corrent,
 en Ciutat ningú atura;
 veren la llum en la altura
 de la clau mes preeminent, &c.
 Una part en gran claror
 entrá dins la Trinitat;
 laltre en Sant Salvador
 de consemblant igualtat,
 laltre sens fer moviment

en la clau restá segura
 de sobras de gran dulçura
 plotava la demés gent, &c.
 Las campanas repleaban
 sens que ningú las tocás,
 los freres á Deu lloavan
 de tant extremisim cas,
 las horas en continenti;
 la Llum de nostra ventura
 hique dalt per la obertura
 restant lo Poble content, &c.
 Lo Bisbe que vistava
 en Sant Pons prop Sant Pedor
 lo gran entredit alçaba
 ohint lo cas ab fervor
 plorant molt amargament,
 ab genolls en terra dura,
 dita jo no vull mes rotura
 ab mon poble al ma gent, &c.
 La distinció que feu
 es mirall molt verdader,
 tres personas, y un sol Deu
 un ser voler, y poder,
 d'encubert ornament,
 distinció, y jurament
 O difícil tancadura!
 O profundo fonament!

TORNADA
 Aquella Llum resplandent
 tant gentil, clara, y pura
 la Trinitat nos figura
 Misteri tant excellent.

✠ Verbo Domini Caeli firmati sunt. OREMUS.
 Omnipotens aeterna Deus qui dedisti famulis tuis in confessione vere fidei aeternam Tri-
 unitatis gloriam agnoscere et potentia Magestatis adorare unitatem, quaesumus, ut
 ejusdem fidei firmitate ab omnibus semper mutiamur adversis. Per Christum, &c.
 Manresa: Per Ignasi Abad i Pla del Olim.

L'any 1837, Pep Ventura va ser el forjador de l'actual cobla, agrupament d'onze instrumentistes, flabiol i tamborí, dues tibles, dues tenores, dues trompetes, un trom-bó, dos fiscorns i un contrabaix, al seu so neixen les anelles, unint sense distinció d'edats ni de classes, balladores i balladors.

La sardana no és un espectacle, és quasi un ritu. La sardana en paraules immortals de Joan Maragall "és la dansa sincera d'un poble que estima i avança donant-se les mans...és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan".

Com podeu veure tradicions i història no en manquen, i encara que això és una petita mostra de les fires i festes que se celebren arreu de Catalunya, convé contribuir al seu progrés i vetllar pel seu futur, ja que és molt important que les properes generacions coneguin els arrels i costums del nostre poble. ©

Bibliografia: Festes Populares a Catalunya.-
 Dolça Catalunya.-
 Qui és Catalunya.-

Port Vell de Marsella

Un dels llocs a destacar va ser la visita a la magnífica **Abadia de Saint Víctor** una de les joies de la ciutat, i de la qual recordarem la història si repassem el **Cartulari** n°. 17.

Després de fer pel matí aquest tour per diferents indrets de la ciutat, ens van trobar a l'hora de dinar al restaurant "**Le Sanglier**", al mateix port, amb la **Maria Bell-Iloch**, esposa del president, la **Teresa Cardona**, néta i filla de fundadors de l'Entitat, **Tresorera del Cercle**, i en **Sergi Bachs**, **Secretari del Cercle**. Tots ens van donar una calorosa acollida i en un ambient de camaraderia i germanor vam fer un excel·lent dinar. A tots nosaltres, els de Barcelona, ens feia

Aprofitant el temps de les vacances, aquest agost passat, un reduït grup d'amics, membres de l'Institut, vàrem fer una sortida cap a Marsella, per trobar-nos amb els representants del Cercle Català de Marsella.

il·lusió de menjar el plat típic de **Marsella** (*a pesar de la calor aclaparadora que feia*) i els nostres amfitrions ens van obsequiar amb una boníssima "**bouillabaisse**", que estava, en argot col·loquial, "**per llepar-se els dits**".

TROBADA AMB EL

CERCLE CATALÀ DE MARSELLA

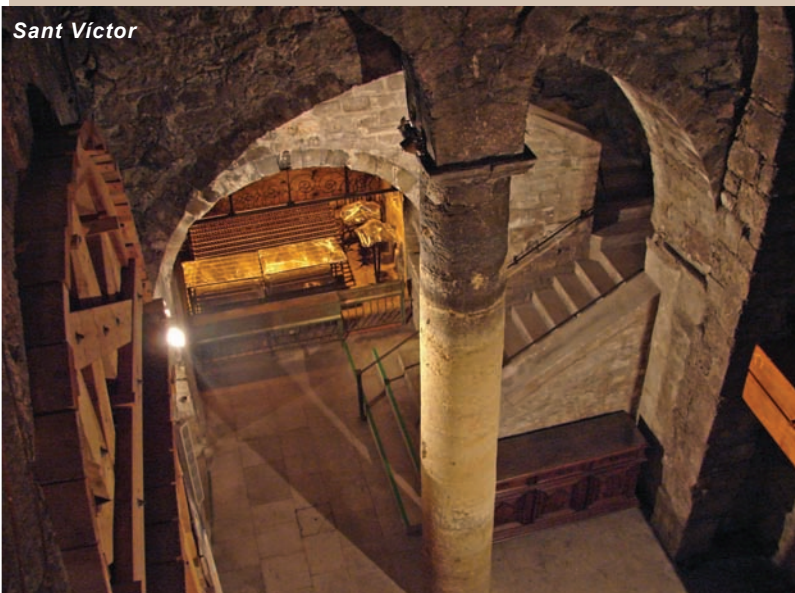
Vam ser rebuts pel seu president en **Francesc Panyella** que ens va portar per tota la ciutat ensenyant-nos el més interessant. Durant tota la visita ens va donar unes àmplies i detallades explicacions de tot el que anàvem veient. Va ser un guia

Per Lluïsa Goberna

Va ser una estona que recordarem molt de temps, per la gentilesa i amabilitat que vam rebre. Durant el dinar ens van obsequiar amb dos llibres escrits per la **Maria Bell-Iloch**, en què explica la seva vida a l'exili, en els camps de concentració i les dificultats per sobreviure

Abadia de

Sant Víctor

excel·lent, amb una vitalitat, entusiasme i simpatia dignes d'elogi. Ens va portar a visitar l'església de **Saint Ferreol Les Agustins**, on es troben les relíquies del rei de **França**, **Saint Louís d'Anjou**, unes restes arqueològiques romanes, l'animat port amb la venda del peix dels pescadors, el **Palais du Pharo**, residència d'estiu de **Napoleó III** i d'**Eugènia de Montijo**, les antigues **Drasanes**, on actualment hi ha una bonica i gran plaça anomenada **Cours d'Estienne d'Orves**. En fi, tot un ventall d'indrets interessants dels quals vam gaudir força.

14 CARTULARI

en aquells difícils anys i sobretot la seva lluita contra el feixisme.

Aquests llibres titulats: **RECORDS DE LA MEVA INFÀNCIA**, que va obtenir el **Premi Romà Planas i Miró**, de **Memòries Populares**, de la 2a edició, de l'**Arxiu de la Memòria Popular de la Roca del Vallès**, l'any 1999. L'altre **UNA NOVA VIDA COMENÇA**, guanyador de la **Menció Ernest Lluch i Martín**, del jurat popular de la 5a edició del **Premi Romà Planas i Miró**, de l'**Arxiu de la Memòria Popular de la Roca del Vallès** de 2002.

També ens van oferir unes samarretes amb l'emblema de Catalunya i del Cercle. Per la nostra part els hi vam portar el Cartulari nº 20 i un diploma de reconeixement per en Francesc Panyella per la seva labor envers la cultura i la llengua catalanes prou merescut, ja que la

desembarcament de les tropes d'Alfons el Magnànim quan va envair Marsella l'any 1423. En Francesc ens va ensenyar el lloc on els catalans van trencar les cadenes que protegien el port per la nit i així van poder entrar amb els vaixells. Recordeu que aquests interessants articles de la invasió de Marsella per tropes catalanes surten als anteriors Cartularis Nos. 19 i 20, escrits per en Francesc Panyella, amb els títols respectivament de **SAQUEIG DE MARSELLA I CATALANS CONTRA CATALANS.**

seva tasca ha estat molt important durant aquests anys d'incansable lluita en pro de Catalunya i les llibertats, junt amb els seus companys.

Parlant de la visita, a mi en particular en va agradar poder trepitjar els llocs on van succeir els esdeveniments del

Per cert, en Francesc va realitzar diferents gestions per tal que les cadenes del Port Vell, que es troben penjades a la catedral de València, fossin retornades a Marsella. Aquí transcrivim literalment el contingut de les cartes que va rebre com a resposta de la seva sol·licitud:

Carta rebuda del President de les Corts Valencianes, Héctor Villalba:

El motiu de la present per a manifestar-li el meu agraïment pel seu escrit del passat dia 16 de desembre, al qual ajuntava uns fulls -ben interessants- de documentació sobre el saqueig de Marsella.

Considere com a satisfactori el contacte que establím els pobles que conformarem l'antiga Corona d'Arago perquè podem beneficiar-nos mutuament, sempre partint de la nostra idiosincracia com a nacionalitats diferents i diferenciades.

Sent comunicar-li que la sol·licitud que em fa sobre el fet de tornar a la ciutat de Marsella les cadenes, símbol que per a vostres conté una gran significació històrica, no és competència de les Corts Valencianes; de tota manera espere que tinguen èxit en la seua demanda reivindicativa.

Carta rebuda de l'Arquebisbe de València, Agustín:

Recibí la carta que me envià el pasado 27 de Mayo como Presidente del Cercle Català de Marsella y después de recabar oportuna informació a los responsables de la S. I. Catedral, paso a comunicarlr lo siguiente:

El Excmo. Cabildo, en su reunión del 18 de junio, acordó no considerar oportuno acceder a su petición , aduciendo que las cadenas expuestas en la Capilla del Santo Cáliz fueron donadas, hace quinientos años, por el rey Alfonso el Magnánimo, muy amante de Valencia, y no son mostradas en la actualidad como trofeo de guerra - como Vd. sugiere en su carta- sino como ornato

histórico, propiedad de la Catedral, y por su medio de toda la Ciudad.

Se lo comunico a los efectos oportunos.

Aprovecho esta ocasión para enviarle un cordial saludo, que hago extensivo a los miembros del Cercle Català de Marsella.

Carta rebuda del President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol:

Li prego que em disculpi per contestar tard la seva carta del passat 10 de desembre (la resposta va ser el 6 de març).

Trobo molt encertat el que vostè em diu, però a hores d'ara això depèn molt més de la Generalitat valenciana que de la de Catalunya. Veig que vostè també a escrit a València. Suposo que el President Zaplana l'ha contestat. Si arran de la seva resposta creu que he de fer alguna gestió faci-m'ho saber.

Aquestes gestions es van fer entre el 1998 i 1999. Com podeu veure les respostes ho diuen tot.

Seguint amb el nostre recorregut per **Marsella**, a la tarda, després d'aquell excel·lent dinar i d'una animada, i jovial sobretaula, en **Francesc** ens va portar a veure la superba **Basílica de Notre Dame de la Garde**, d'estil romano-bizantí, coneguda popularment com la **Bonne Mère**, patrona dels mariners. De fora és majestuosa, i des de la seva esplanada s'albira una de les més magnífiques panoràmiques de tota la ciutat.

El seu interior és espectacular, amb multitud de mosaics i marbres de diferents colors i daurats d'una gran bellesa. **Des d'aquesta altura es pot veure el Chateau d'If**, famós arran de la novel·la d'**Alexandre Dumas "El Comte de Montecristo"**. Com a curiositat, la **Mercedes o Mercè**, l'enamorada d'**Edmundo Dantés**, el protagonista de la novel·la, era catalana, del Barri dels Catalans, nom donat d'ençà que els pescadors catalans van emigrar a Marsella el 1720.

Lloc del port on els catalans van trencar les cadenes

Entrada al Port Vell, on les tropes de Alfons el Magnànim, van trencar les cadenes que tancaven el port, l'any 1423

Panoràmica amb el Chateau d'If, al fons

a l'exili viscuts alhora, amb molts moments d'angoixa, i d'impotència, però plens d'emocció i valentia.

Quan ens vam acomiadar, dintre de tots nosaltres ens va quedar el sentiment d'haver conegut en aquests dos dies unes persones que mereixen un reconeixement per la seva lluita durant un període molt fosc de la història i que van haver de viure al llarg de molts anys diverses experiències

I com a cloenda d'aquest recorregut per **Marsella**, vàrem fer un passeig en cotxe per tota la cornisa marítima, passant per davant de la **Platja dels Catalans**, fins al final, on s'acaba la ciutat i on ens esperava el mar trencant les roques escarpades, l'**Ille Maïre**, un paisatge

molt dures i traumàtiques. Però a pesar de tot i per tot el que van viure, han seguit lluitant, i treballant durant aquests llargs anys, i s'ha fet patent el seu coratge, entusiasme i determinació.

Interior Basílica de Notre Dame de la Garde

Esplèndida panoràmica de la ciutat, des de la Basílica, amb el Port Vell al fons

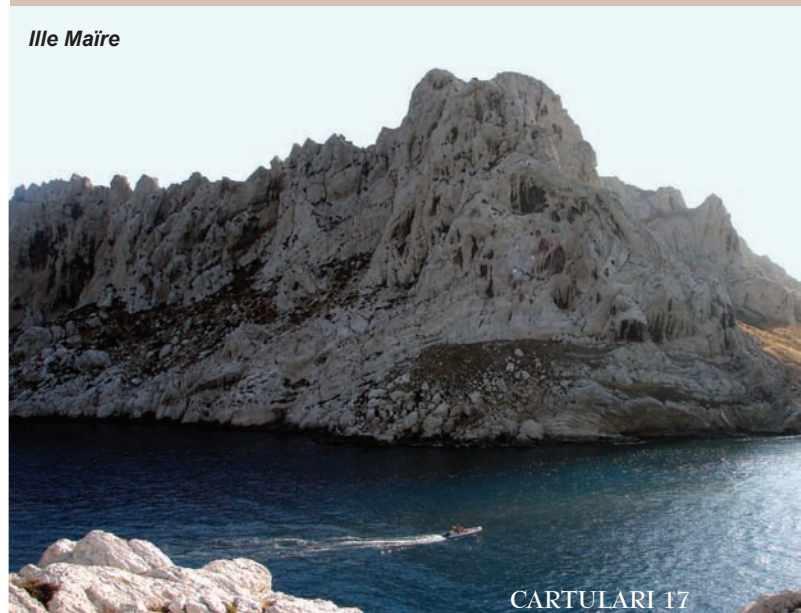
impressionant sobretot per la seva solitud, amb la particularitat que encara estàvem dins del terme municipal de la ciutat de Marsella!

Encara que la verdadera cloenda va ser per la nit, quan vàrem sopar tots nosaltres amb en Francesc i la Maria i ens van explicar retalls de la seva vida

Ens heu deixat a tots els que vàrem estar amb tots vosaltres, amics de Marsella, una empremta difícil d'oblidar. ©

Basílica de Notre Dame de la Garde

Ille Maïre

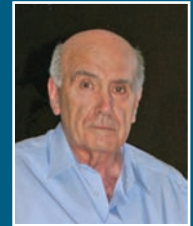
FIGUERES I ELS SEUS DOS CASTELLS

Museu Dalí a Figueres

FIGUERES ÉS UNA DE LES CIUTATS MÉS IMPORTANTS DE LA PROVÍNCIA DE GIRONA, SENT, A MÉS, LA CAPITAL DE L'ALT EMPORDÀ.

ÉS MUNDIALMENT CONEGUDA PEL MUSEU DE SALVADOR DALÍ, FILL D'AQUESTA CIUTAT.

Per Jordi Rabionet

Amb una població d'uns 50.000 habitants, configura, per la seva proximitat amb França, un important nus de comunicacions amb la resta del país, tant per mitjà del ferrocarril com per carretera.

Als seus peus s'estén "la plana riallera" de l'Empordà, amb facilitat d'accés a tots els centres de la costa, atracció de gran nombre de turistes.

El seu nom primitiu, que procedeix de l'època visigòtica va ser Ficarís, i en el segle XIII (1267), el rei Jaume I d'Aragó li concedí furs. Anys més tard, però, el comte Hug IV d'Empúries la va incendiar.

Amb els moviments polítics del segle XIX, Figueres, ja convertida en ciutat, va veure proliferar les idees republicanes i federalistes.

La seva lleialtat a la II República va fer que fos durament bombardejada per les tropes feixistes, sobretot cap al final de la guerra, quan milers de ciutadans d'arreu fugien cercant el salut i l'exili a França.

EL CASTELL DE SANT FERRAN

La construcció del castell – fortalesa de Sant Ferran, situat aproximadament a un quilòmetre cap al nord, es va iniciar l'any 1753.

El projecte es deu a l'enginyer militar D. **Juan Martín Zermeno**. Aquesta obra que es va construir com a element de defensa en cas d'invasió, molt a la vora de la nova frontera determinada pel tractat dels Pirineus entre França i Espanya, ocupa una superfície de 320.000 m² i un perímetre de 3.125 m.

Va ser prevista per resistir grans setges, amb una guarnició d'uns sis mil homes, dels quals sis-cents de cavalleria.

Sota el pati central de la fortalesa, a uns vuit metres de profunditat, hi ha quatre dipòsits d'aigua amb una capacitat total d'uns vuit milions de litres, aigua que venia de fonts exteriors i que representava el subministrament d'un any. També, per a altres usos, es recollia l'aigua de pluja.

A pesar de la important obra que representa com a element fortificat, els francesos el varen anomenar "**la belle inutile**". **De fet, en poques batalles es va veure involucrat, i un dels fets més importants que es produïren dins dels seus murs va ser la presó fins a la seva mort del general Álvarez de Castro, defensor de Girona davant les tropes de Napoleó.** A la mort del general, considerat com un cadàver corrent per les tropes franceses i, per tant, enterrat sense cap honor, les persones que es varen encarregar d'enterrar-lo, per tal de poder saber que era ell quan se li fes l'òbit adequat, el varen enterrar amb una teula sobre el pit.

El 1877, el president de la **Cuba** revoltada contra el govern espanyol, va ser fet presoner i portat com a tal al castell de **Sant Ferran**.

Entre el 1906 i el 1933, una part del castell va ser la presó de Figueres.

També s'hi celebrà el darrer consell de ministres de la II República, l'any 1939.

... I EL MISTERIÓS CASTELL MEDIEVAL

El 21 de juny del 1267 es va produir la signatura de la Carta Pobra amb la qual el rei Jaume I concedia a Figueres la titulació de Vila Reial.

Avui en dia, aquesta construcció es considera la fortalesa més extensa d'Europa i el Bé Cultural d'Interès Nacional més gran de Catalunya.

Regiment Infanteria St. Quintín nº 47. Figueres, 10-9-1918

Memorial a l'interior del castell, dedicat al General Alvarez de Castro

A la fi del decret signat hi figura que **“ també us prometem que en aquesta vila farem una fortalesa o castell...”**

En documents posteriors, sobre el 1280, es constata efectivament la construcció de l'esmentat palau reial. Sembla ser que varen ser tallades un cert nombre d'oliveres que es varen fer servir per coure calç i per reforçar les teulades. Segons els documents, aquestes oliveres eren propietat de l'abat de **Vilabertran**, que amb la seva queixa va fer que li fossin retornades de les plantades en terrenys del rei.

Però cap document dona raó d'on estava situat el castell.

En la **Crònica Universal del Principat de Catalunya**, en l'any 1607, hi figura el testimoni d'un habitant de la vila, en **Jeroni Pujades**, que vivia en la cantonada del carrer de **Perelada** amb la plaça de l'**Ajuntament**. Hi mani-

festa que: **“des de casa seva albirava una torre antiga en el carrer anomenat de la Jonquera, davant la casa dels meus pares, i també les espitlleres de la muralla. Dintre del recinte, prop de l'església, en una placeta, junt a la graonada vella que puja al cementiri hi ha encara la torre de l'homenatge.”**

No se sap de manera certa quina era la situació exacte del castell, però sembla ser que la plaça d'armes estaria situada més o menys en la que avui és la plaça Gala Dalí i el castell pròpiament dit, en la part superior de la Rambla.

En documents del segle XVI, encara es parla del castell, però sembla que ja sense la importància que tenia en un principi.

D'aquells temps ençà s'han fet moltes obres, però mai s'ha trobat cap resta de aquest castell, que no obstant i per allò que s'ha dit, sembla que efectivament va existir.

FIGUERENCS IL·LUSTRES

Figueres ha donat diversos personatges il·lustres. D'entre tots ells, i exceptuant Salvador Dalí, ja esmentat, mencionarem en Narcís Monturiol i en Pep Ventura.

NARCÍS MONTURIOL I ESTARRIOL

Va néixer a Figueres el 28 de setembre de 1819. Home extraordinari, fill d'un boter, amb una gran inquietud, va omplir la seva vida amb una munió de professions.

Va estudiar a **Cervera** i el 1845 va obtenir la llicenciatura de dret per la **Universitat de Barcelona**, carrera que mai va exercir. Va afiliar-se al **Partit Republicà** i simpatitzà amb el socialisme i altres moviments polítics com l'utòpic d'“**Icària**” i la “**Nova Icària**” que el varen dur a exiliar-se a França l'any 1848.

Quan retorna aprèn l'ofici d'impresor i publica, entre d'altres, **La Fraternidad**, que va ésser el primer diari comunista d'Espanya.

Novament per fets polítics ha de cercar refugi a **Cadaqués** on es guanya la vida com a pintor. En aquesta vila de la costa va poder observar el treball dels pescadors de corall i els perills que aquesta feina comportava, fet que va despertar-li la possibilitat de la navegació submarina, per millorar la tasca d'aquests treballadors.

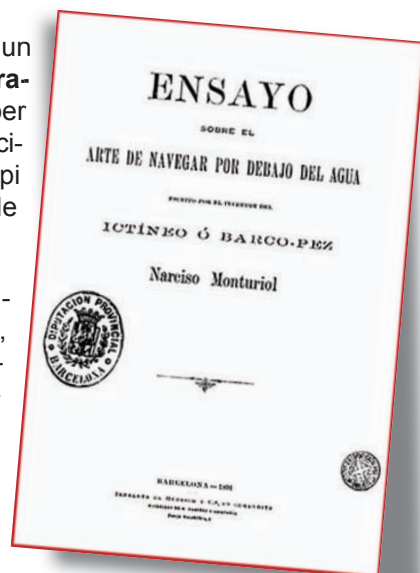
Retornat a **Barcelona**, crea la societat comercial **Monturiol, Font, Altadill y Cia**, amb un capital inicial de 10.000 Ptes., dedicada a la investigació submarina amb un navili propulsat mecànicament.

El seu projecte, l'**Ictineu** o nau-peix, va ser presentat l'any 1858 i el més de setembre de l'any següent tingueren lloc, en el port de Barcelona i davant d'un nombrós públic, les proves d'immersió i navegació del primer submarí, que va navegar completament submergit durant dues hores i vint minuts, amb un èxit absolut.

Les inquietuds de **Monturiol** el varen dur a realitzar una gran quantitat d'invents que varen anar des d'una màquina

per fer cigarretes, fins a un projecte de tramvia per **Tarragona**, passant per betum per a les sabates, camises per cilindres de motor, un principi de màquina copiadora de documents...

Va fer de caixista d'impremta, de caixer de banc, va ser director de la Fàbrica Nacional de Moneda y Timbre i diputat a les Corts espanyoles per Manresa a la Primera República.

Avarament del primer Ictineu al 1859

Retrat de Monturiol,
autor: Ramon Martí Alsina

El seu traspàs es produí a Sant Martí de Provençals (Barcelona) el dia 6 de setembre de 1885.

Monument dedicat a Narcís Monturiol a Figueres

Replica de l'Ictineu II, al port de Barcelona

Va reformar la sardana, passant de noranta-sis compassos, a un nombre il·limitat de compassos, i n'obtingué així l'anomenada sardana llarga.

Va modificar la tenora, instrument del qual va ser un virtuós, i va adoptar moltes composicions tant d'òpera com de sarsuela i també temes populars, la qual cosa va fer que nasqués entre el públic un gran entusiasme per la sardana llarga.

Les diferents cobles de les comarques catalanes el varen acabar imitant.

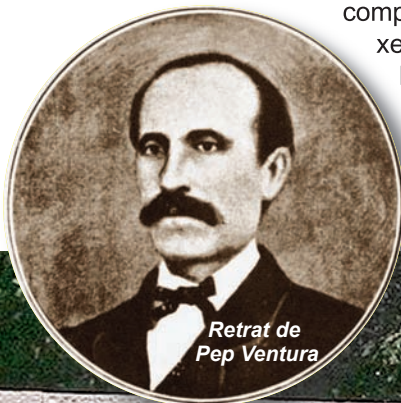
JOSEP MARIA VENTURA I CASAS

(PEP VENTURA)

Músic i compositor nascut el 1817 a Alcalá la Real, de pares catalans. Va tornar a Catalunya als dos anys i, orfe, va viure amb el seu avi.

Aprenqué l'ofici de sastre i nocions de solfeig amb el seu futur sogre **Joan Llandrich**, que ja tenia una cobla que ell va heretar l'any 1848.

Modificà la cobla i va promoure el canvi de l'antiga cobla de tres quartans, composta de cornamusa, xeremí, flabiol i tamborí, i l'amplià a més instrumentistes i hi incorporà instruments de metall i un baix de corda.

Retrat de Pep Ventura

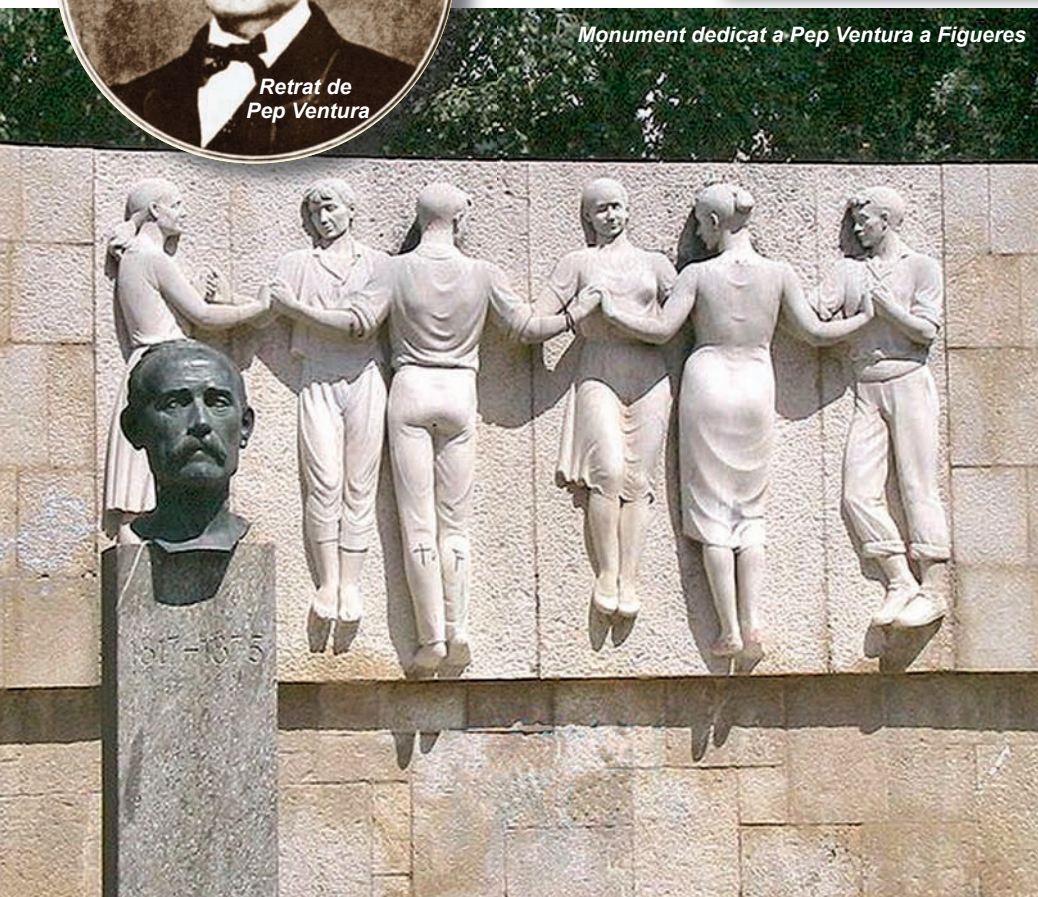
Album Rubaudonadeu - Biblioteca Fages de Climent, Figueres

Aquesta darrera fou estrenada el 1872 a Barcelona per una orquestra formada per vint-i-un músics. Pep Ventura hi va plorar, recordant la seva esposa Maria morta vuit anys abans.

A la seva mort, l'any 1875, va deixar una gran quantitat d'obres entre les quals hi ha 312 sardanes llargues, sardanes curtes, composicions corals i una gran quantitat (es diu que més de dues mil) de peces musicals.

La seva obra original, escrita a mà, es conserva a l'arxiu de l'Orfeó Català. ©

Bibliografia
És molt interessant el llibre "Dues hores...al Castell de Sant Ferran de Figueres", de la col·lecció Fortaleses Catalanes, de Joan Manuel Alfaro Guixot, en què s'exposa àmpliament tota la història d'aquest monument.

Monument dedicat a Pep Ventura a Figueres

EL PASSAT 11 DE SETEMBRE DE 2009, DIADA DE CATALUNYA, A L'AUDITORI DEL CENTRE CULTURAL DE LA ROCA DEL VALLÈS, VA TENIR LLOC LA PRESENTACIÓ DEL LLIBRE AUTOBIOGRÀFIC
"He trobat l'hivern una mica llarg",
 DEL QUAL ÉS AUTOR L'AMIC SERGI BACHS AIGUADÉ,
 SECRETARI DEL CERCLE CATALÀ DE MARSELLA.

AQUESTA OBRA VA SER GUANYADORA DE LA 11A EDICIÓ DEL PREMI "ROMÀ PLANAS I MIRÓ 2008", QUE CONCEDEIX L'ARXIU DE LA MEMÒRIA POPULAR DE LA ROCA DEL VALLÈS.

Foto de la coberta del llibre; Joan Bachs, pare de l'autor, al camp de refugiats de Rivesaltes, el 1941. Amb l'escrit:

Per la Llibertat i la Justícia

Aquest premi va ser una iniciativa de l'Ajuntament de la Roca, nascuda amb la idea de crear un fons documental amb la recuperació de memòries, diaris, auto-

Per Lluïsa Goberna
 quedarà, per a qui el vulgui consultar, tot aquest patrimoni cultural que d'altra forma possiblement s'hauria destruït.

En Sergi Bachs ens explica en aquest llibre records de tota una vida, d'ell i de la seva família a l'exili a França i Algèria, una vida errant de refugiats, plena de vivències, de desarrelament, de separacions dramàtiques. **Records difícils d'oblidar, per les conseqüències de dues guerres, la Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial.** En fi, un testimoni força valuós de la memòria històrica.

Un grup d'amics en representació de l'Institut vàrem assistir a l'acte de presentació, que va comptar amb una nombrosa assistència de públic.

La presentació del llibre va anar a càrrec de la **Historiadora Assumpta Montellà i Carlos**, acompanyada per l'Alcalde de la Roca del Vallès, **Rafael Ros i Penedo**, pel Regidor de Cultura de l'Ajuntament de la Roca del Vallès, **Albert Gil i Gutiérrez**, pel President de l'Associació "Amics de l'Arxiu de la Memòria Popular", **Jordi Indiano i Navarrete** i per l'autor **Sergi Bachs Aguadé**.

Després dels parlaments dels membres de la taula es va servir una copa de cava al pati del magnífic Auditori. ©

biografies, etc... de persones anònimes i que tenen una gran importància testimonial, però que poden estar en perill de desaparèixer. I així, amb la recopilació i conservació de tot aquest material escrit pels veritables protagonistes,

FINQUES CLARAMUNT

Administra, lloga, ven.
Gestió i inversió immobiliària.
20 anys al vostre servei.

C/. Prats de Molló, 10
Telf. 93 201 85 16 Fax 93 200 90 09
08021 - BARCELONA

Asesoría Fiscal, Contable y Seguros Generales

José María Manubens Guillamón

Calle Camí Ral, 389
08301 Mataró (Barcelona)
Teléfono 937 904 242

e-mail jmmanubens@hotmail.com

Forest & Carrillo

Asesores

Gestión Empresarial -Fiscal-Contable -Laboral-Jurídica.

Avda. del Paral·lel, 98 esc.B. entr.2a.
BARCELONA 08015 (SPAIN)
Telf. 93 442 78 88 Fax 93 441 97 01

[e-mail:asesores@forest-carrillo.com](mailto:asesores@forest-carrillo.com)
www.forest-carrillo.com

Para información de nuestros servicios y equipo de profesionales, les recomendamos visite nuestra página WEB.

MONESTIR SANT JERONI DE LA MURTRA

Molt a prop de Barcelona, al terme municipal de Badalona, es troba el Monestir de Sant Jeroni de la Murtra. Ubicat a la Vall de Betlèm, a la Serralada de Marina, en un entorn ple de vegetació i amb una esplèndida vista al mar. El 1975 fou declarat Monument Històric Artístic d'Interès Nacional.

Per Lluïsa Goberna

El passat 24 d'octubre, l'Institut va fer una sortida per conèixer més a fons el Monestir. Va ser una de les visites més interessants de les moltes que ha programat l'Institut. Primer de tot, assenyalar el nostre excel·lent guia, en **Xavier Bustamante**, que ens

va donar unes magnífiques explicacions que van elogiar tots els membres del grup.

En **Xavier** ens va portar pels diferents llocs d'aquest conjunt monumental, d'estil gòtic tardà, començant al pati central, davant de la porta gòtica d'entrada al monestir, on es pot veure a un costat la façana de **Sant Sebastià**,

Restes de l'església
(absis i mur lateral)

Torre de defensa

Claus de volta del Claustre

i a l'altre, la majestuosa **Torre** de defensa de quatre pisos i una galeria superior, que va ser construïda a finals del segle XVI per protegir el monestir dels atacs dels pirates.

L'Església del segle XV fou ampliada al XVI, originàriament d'una sola nau, dividida en tres trams, absis de cinc cares i sis capelles laterals, es va enfonsar durant l'incendi del 1835, i se'n conservà només l'absis i una part de mur de la dreta. Al segle XIX, es va reconstruir la capella de **Sant Sebastià** que datava del 1491.

El superb Claustre, del segle XV, consta de dos pisos, amb galeries cobertes on vam poder admirar les claus de volta amb magnífiques representacions policromades de **Sant Jordi**, **Sant Jeroni** i diversos temes heràldics, entre d'altres. **Capitells amb mènsules esculpides representatives de la història del monestir com la de Colom i els reis Ferran i Isabel, junt amb els seus escuts en les claus de volta. Al jardí del claustre es troba un brollador amb forma molt original, que data del 1502.**

Mènsules esculpides i claus de volta amb representacions de Sant Jordi i Sant Jeroni

Antic safareig amb ceràmica que representa Sant Miquel matant el drac

Seguint el nostre recorregut vam poder veure també l'entrada al celler i els tallers i un antic safareig on hi ha una bella ceràmica que representa **Sant Miquel** matant el drac. **En tot aquest gran espai se sent una sensació de pau i tranquil·litat difícil de definir però que es percep amb els sentits.**

Seguidament vam visitar el Refetor (menjador dels monjos). Cobert amb tres voltes de creueria amb claus de volta policromades. Aquest refetor el va fer construir el rei **Joan II** al voltant de l'any 1486, ja que aquest rei va ser un gran benefactor del monestir. En una de les claus es pot llegir "**Rex Joanes me facit**". A la paret principal es pot veure una pintura mural que commemora la visita de l'emperador **Carles I** al monestir, la Setmana Santa de 1538.

Al fons del refetor vàrem poder veure l'ampli **Celler**, a través d'una vidriera, mostra de l'antic conreu de les vinyes dels monjos. Ens van ensenyar també les diferents sales de la magnífica i valuosa biblioteca.

Fundació Catalunya-Amèrica

Per acabar la visita ens van obrir les portes de la Fundació Catalunya-Amèrica, ubicada dins del mateix monestir. En aquest cenobi va tenir lloc la trobada entre els

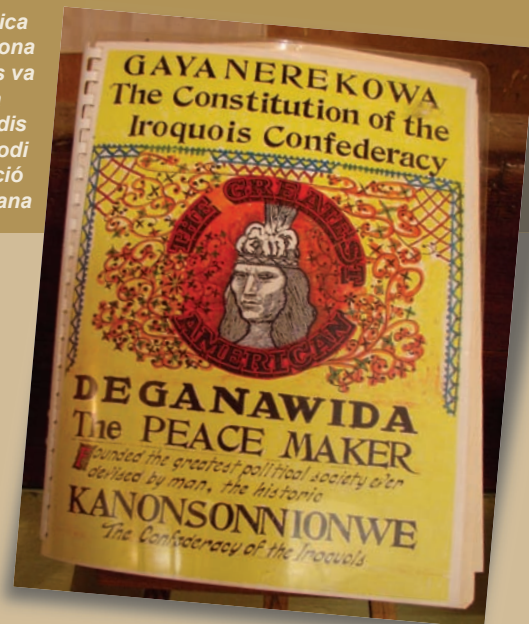
Quadre on s'explica que durant la Segona Guerra Mundial es va usar la llengua tradicional del indis navajos com a codi per la comunicació de la flota americana

Reis Catòlics i Cristòfol Colom. Aquesta Fundació té com a finalitat la integració i apropament de les cultures catalana i americana. Igualment estudia l'empremta americana en la cultura catalana. S'organitzen exposicions, cursos, concerts xerrades, etc. Vam poder veure només les tres sales de baix ja que les superiors estaven tancades per reformes. Les sales estaven dedicades cadascuna a un concepte diferent:

Història, Identitat i Diàleg, i s'hi poden veure diferents estris de les diferents tribus índies, **navajos, iroquis, siox**, etc., la seva història, amb escrits, quadres i un munt d'objectes de la seva cultura. **Aquí es troben les sales anomenades Ramon Pané, en memòria del monjo jerònim català que va acompanyar a Colom en el segon viatge a Amèrica i on es pot veure, al jardí, el monument dedicat a ell.**

Davant d'aquest monument vam donar per concloua aquesta interessant visita que us recomano.

Per arrodonir aquesta sortida vam dinar al conegut **Restaurant Devesa**, prop del monestir, on vam fer un molt bon àpat amb un immillorable servei, en un dels salons,

força acollidor. Després de dinar vam gaudir d'un relaxant espai verd envoltat de jardins i boscos.

HISTÒRIA

Aquest monestir va ser construït a partir d'un important mas medieval anomenat **Ça Murtra**, casa documentada ja en el segle XIII, i que havia estat propietat de **Joan Çafont "mestre racional"** de la **Casa del Rei** i que a la vegada havia estat aixecat sobre l'antiga vil·la romana de **Poià**. **El monestir fou fundat l'any 1416 pel mercader barceloní Beltran Nicolau**. Com que havia fet una gran

Claustre, on es pot veure el brollador, datat el 1502

Mènules en el Claustre, que representen d'esquerra a dreta Cristòfol Colom, el rei Ferran i la reina Isabel. A la clau de volta es pot veure l'escut dels reis

fortuna va voler sufragar les obres del primer monestir de **Jerònims de Catalunya**, dit **Sant Jeroni de la Vall d'Hebron** (*avui totalment desaparegut*), però la reina li ho va negar. Llavors va demanar llicència al **Papa Benet XIII** (*el Papa Lluna*), que li va concedir el permís per fundar el primer monestir, l'any 1413, a **Sant Pere de Ribes** (*Garraf*), que rebia el nom de **Sant Jeroni de Mont Oliver**, però que per diferents dificultats d'habitabilitat va vendre i fou quan va comprar el mas **Ça Murtra** i fundà aquest monestir.

En principi el monestir va prendre el nom canònic de Sant Jeroni de la Vall de Betlem, però popularment i pel fet de trobar-se en aquests conreus un arbust de flors blanques i oloroses denominada "murtra" (com hem dit abans ja es deia així l'antic mas), ha arribat als nostres dies amb el nom amb que se'l coneix, Sant Jeroni de la Murtra. Arran d'aquell mas es van construir, l'església, el refector, les celles, el claustre, la cuina i altres dependències.

Segons es troba en documentació, l'any 1431 al monestir hi havia catorze monjos, que al principi van viure amb molta precarietat i dificultats i a punt de desaparèixer, però que amb esforços es van anar consolidant amb el temps.

Aquest monestir va gaudir de la protecció dels Reis Ferran i Isabel, els Reis Catòlics, que es van fer càrrec de diverses obres importants que es van realitzar.

El desembre de 1492, en un dels seus viatges a Catalunya per resoldre diversos afers d'estat, el rei Ferran, al Palau Reial Major de Barcelona, va sofrir un atemptat comès per Joan de Canyamars, que li va clavar una ganivetada a l'espatlla per la qual el rei va quedar malferit. Degut a això els reis es van traslladar al Monestir de Sant Jeroni, per recuperar-se. **Va ser uns mesos després, segons consta en documentació, la Setmana Santa del 1493, que el reis que encara eren al monestir van rebre a Cristòfol Colom en tor-**

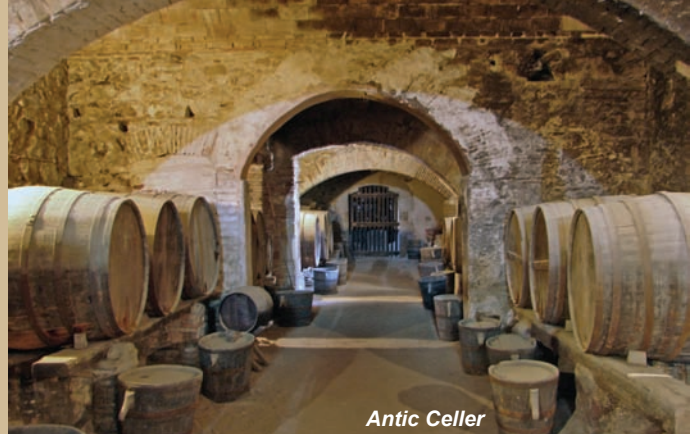

Refetor

Pintura del tester del refetor de la Murtra. Comemora la visita de Carles I al monestir la Setmana Santa del 1538. En l'escena trobem una sèrie de personatges estintolats en una balustrada, d'esquerra a dreta: un home negre, l'emperadriu Isabel de Portugal, l'emperador Carles I, el virrei de Catalunya, Francesc de Borja i la seva esposa, Elionor de Castor, l'almirall Andrea Doria amb la seva mascota -un gat-, el prior de la Murtra, fra Pere Alsina, cantant, i una dona de la cort llegend.

Antic Celler

Més endavant, al segle XVI, seguint amb la història, l'emperador **Carles I** va estar especialment vinculat al monestir al qual li va reconèixer i confirmar privilegis i mercès ja concedits pels seus avantpassats. **Des de Sant Jeroni, l'any 1536, va preparar la seva conquesta a Tunis, amb una flota que partí del port de Barcelona.** El seu fill, **Felip II**, també passà moltes temporades al monestir.

Durant uns anys de creixement i esplendor on conreaven les vinyes i la ramaderia, i de refor-

Monument a Ramon Pané, primer missioner i etnòleg del Nou Món

nar del seu primer viatge a Amèrica i van parlar també d'un productiu segon viatge.

En aquest segon viatge, el setembre de 1493, es quan el frare jerònim Ramon Pané acompanyà Colom a Amèrica. A finals de novembre d'aquell mateix any, arriben a la "**Espanyola**" (**República Dominicana**). Frai Ramon va viure entre els indis taïns durant uns anys i es va dedicar a observar, amb respecte, els seus costums i anotar tot allò que veia i escoltava (**va aprendre la seva llengua**). D'aquestes observacions va sortir el llibre "**Relación de las Antigüedades de los Indios**", primer llibre escrit a Amèrica on hi ha valuosa informació sobre la cultura del indis taïns. **Per això va rebre el títol de primer etnògraf de les Amèriques.** Segons se sap no va retornar mai més, però va quedar la seva empremta.

Retrats de Carles I i el seu fill Felip II

Panoaràmica del Campanar, des de l'antic safareig

mes importants, disposà d'una valuosa biblioteca, i s'hi donava també culte públic. El 1835, el monestir fou saquejat i incendiat i amb la Llei de la **Desamortització de Mendizábal** va tenir lloc, igual que en altres monestirs, l'exclaustració del monjos. Per la qual cosa passà successivament a diferents mans privades.

El 1947, la Sra. Francesca Güell, filla del comte Güell, que n'era la propietària, el va convertir en un recinte de solitud i silenci per acollir qualsevol persona que volgués restar en pau i trobar un repòs per a l'ànima, lluny de l'agitada i sorollosa vida quotidiana. Tant per a les persones religioses com també per a intel·lectuals i artistes.

Actualment, l'Associació "**Amics del Monestir de Sant Jeroni de la Murtra**", creada el 1981, porta a terme d'una manera voluntària la tasca de conservació i suport al monestir, inclòs "**l'Àmbit de repòs religiós i cultural Francesca Güell**".

Restaurant Devesa

Biblioteca

A grans trets aquest és un petit resum de la història d'aquest monestir, que va tenir un passat esplendorós vinculat a importants fets històrics. ©

Bibliografia:

Ajuntament de Badalona - Amics de Sant Jeroni de la Murtra - Fundació Catalunya-Amèrica - La Gran Enciclopèdia en Català.

ELS PESCADORS CATALANS

A MARSELLA

HISTÒRIA NO ESCRITA
(I)

De les relacions catalano-provençals existeixen quantitat de treballs que, a raó del casament de Dolça de Provença amb Ramon Berenguer III de Barcelona, recullen a partir de 1112 més de cent anys d'història.

Le Port des Catalans, Jean Jérôme Baugeam. Segle XVIII. Musée du Vieux, Marsella

Per Francesc Panyella
President del
Cercle Català de Marsella

Més cap a nosaltres, coneixem el desvetllament d'aquestes relacions que, encapçalades per Frederic Mistral i Víctor Balaguer i coincidint amb la Renaixença literària dels dos pobles, comencen ben entrat el segle XIX i s'esmoreixen als començaments de la guerra europea de 1914-1918.

Prenen de nou volada als inicis dels anys 30, amb el recobriment de la **Generalitat de Catalunya** i les relacions que s'estableixen entre la **Municipalitat de Marsella** i la de **Barcelona**. En són els animadors, des de **Marsella**; pel costat provençal en **Jorgi Reboul** amb "**Lo Caleu**" i pel costat català en **Josep Homs** i el "**Centre Català**". **Aquestes relacions, amb alts i baixos, avui encara continuen.**

Però molt poca cosa coneixem d'aquesta colònia de catalans que va instal·lar-se a Marsella a principis del segle XVIII, l'impacte dels quals dins de la ciutat ha deixat petjades que han modificat els topònims. Ens referim concretament al Barri i al Carrer dels Catalans i a la Platja del mateix nom.

Per les dades que hem pogut recollir, sigui a la **Biblioteca Municipal**, sigui als **Arxius Departamentals**, sabem que els primers pescadors catalans venen a instal·lar-se a **Marsella** als voltants de 1720. La ciutat es recupera lentament de l'última epidèmia de pesta que l'ha delmada. **Catalunya**, derrotada i ocupada per les tropes de **Castella** i de **França**, passa a formar part dels territoris governats pels **Borbons**: **Felip V**, nét de **Lluís XIV**, a **Castella**, i **Lluís XV**, a **França**.

Més tard, és signat el "Pacte de Família" entre els dos regnats. D'aquesta manera trobem pescadors francesos que operen fins els mars del sud de la península, concretament a **Cadis**, de la mateixa manera que els pescadors catalans, de **Barcelona** cap amunt, venen a instal·lar-se a **Marsella**, en el lloc dit "**Les Vieilles Infirmeries**". La seva arribada no passa sense trompades. Els primers a rondinar contra els pescadors catalans són el gremi de pescadors de la ciutat que, a través dels seus "**prud'hommes**" de caràcter corporatiu, sense cap llei escrita, amb lluites entre les diferents famílies de la ciutat, volen imposar als catalans limitacions que no comporten el "**Pacte de Família**" abans esmentat, ni les lleis de pesca existents. I és curiós de constatar que qui surt en defensa dels pescadors catalans és l'**Ajuntament** de la ciutat, dient als "**prud'hommes**" que: "**...no poden ésser jutge i part al mateix temps**".

Comencen una infinitat de plets i recursos davant dels tribunals a partir de 1725. No és fins al 1738 que els pescadors catalans són condemnats a pagar als "prud'hommes" l'anomenada "mitja part". Es a dir, la meitat del salari d'un mariner. Els plets i recursos duraran fins al 1776, en què les lleis del mar i de la pesca passen a ésser regides per un Intendent, i no pels "**prud'hommes**" dels pescadors.

Les coses no s'acabaren així. Però ara a França es respiren aires de Revolució. Cal veure les "Observacions" de la Municipalitat de Marsella sobre aquest conflicte:

"...els pescadors catalans establerts a Marsella tenen els mateixos títols, i és natural que d'antuvi afavorim els nostres pescadors nacionals. Però la qualitat mateixa d'estranger és un motiu per al qual els catalans han d'ésser escoltats amb més atenció".

"...cinquanta anys d'experiència han provat que nosaltres debem als pescadors catalans l'abundància del millor peix. Tots els càlculs que s'han fet per provar el contrari parteixen d'una falsa suposició, són desmentits pel testimoniatge dels ulls i per l'observació constant que, quan els pescadors catalans s'han allunyat dels nostres mars, o que han hagut de parar la pesca per falta d'esquers, el preu del peix s'ha elevat tot d'un cop, amb una proporció tal, que no permetia al poble d'alimentar-se'n".

Vista panoràmica actual del port de Marsella. A baix, a la dreta, es pot veure el Barri i la Platja dels Catalans

A les pressions dels "prud'hommes" venia a ajuntar-s'hi l'ordre del **Cònsol de l'Estat espanyol**, exigint que retornessin als seus ports d'origen. **Ben segur, en un país on escapçarien un Rei, podia ésser un mal exemple el viure-hi.** Es de nou l'**Ajuntament de Marsella** qui surt en defensa dels pescadors catalans. **En un document datat de l'onze d'agost de 1791 s'hi diu:**

"...si aquesta ordre arbitrària fós executada, la vila de Marsella seria ben aviat privada de la font constant que li ofereixen els pescadors catalans per al seu abastament."

"...que uns homes industriuosos i bons mariners siguin expulsats de la terra de l'llibertat, per anar a reforçar les esquadres del despotisme."

"...si bé penetrats de respecte pel Senyor Cònsol els pescadors no li són deutors de cap servitud."

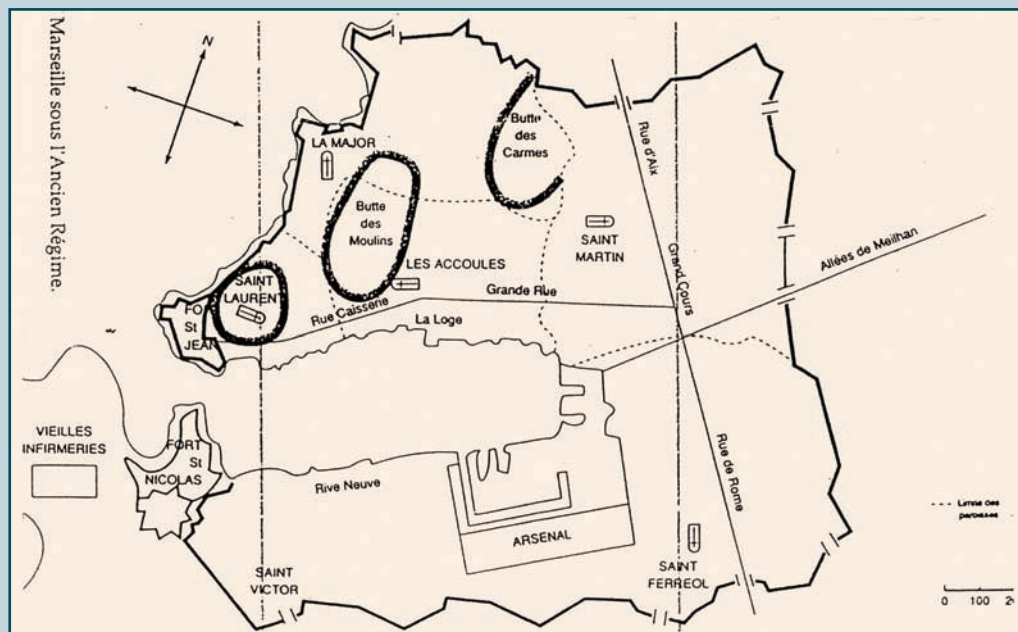
"Els pescadors catalans senten tot el preu de la llibertat. Criats entre nosaltres, esdevinguts els nostres conciutadans, disfruten dels fruits de la Revolució, i hi ha qui els en voldria privar."

Vençuda la Revolució, restaurada la Monarquia, de nou els pescadors catalans són molestats. Amb data del 3 de juny de 1826 (han passat més de 100 anys des de l'arribada dels primers pescadors), el Prefecte demana a l'Ajuntament una llista detallada dels mateixos, puix sembla que entre ells hi ha "elements revolucionaris".

De nou l'Ajuntament, fent-se garant de la integritat dels catalans, dona a la Prefectura la llista de les vint famílies **que encara viuen a les "Vieilles Infirmeries"**. Les altres és de pensar que s'han incorporat al Barri. En aquesta llista amb un total de 117 membres, hi trobem els Carau i Marot, de Montgat; els Castan o Castany i els Illa, de Mataró (escrit en el text *Matarot*); els Mas, Roch, Sabatés i Billat, de Vilassar; els Ponsardí i Paulí, de Sant Pau; els Girau, de Barcelona; els Alleman, de Mallorca; etc. etc.

Hem trobat altres documents referents a aquests pescadors. Continuarem regirant els arxius. Encara ens queden moltes coses per esbrinar...

Plànol de Marsella abans de la Revolució. Hi podem veure les muralles que envolten la ciutat i les diferents portalades. A l'angle esquerra hi trobem les "Vieilles Infirmeries" i un bocí de platja que esdevindran, més tard, el Barri i la Platja dels Catalans.

MÉS SOBRE ELS PESCADORS CATALANS (II)

En l'article (I) sobre els pescadors catalans arribats a Marsella a partir del 1720, feiem referència, en primer lloc, a les dificultats que trobaren, en particular per part de la corporació de pescadors de la ciutat, agrupats en el si dels seus "prud'hommes".

Seguint les nostres recerques, entre les moltes coses que hem descobert, ens ha cridat l'atenció un treball de F. X. Emmanuelli, publicat a la "Revue de Marseille", N.º. 102 del quart trimestre de l'any 1975. Aquest treball ens porta nous elements: d'una banda, sobre les lluites internes entre les famílies influents del gremi de pescadors de la ciutat i, de l'altra banda, la lluita d'aquestes contra els pescadors estrangers, considerats així tots els no marselesos.

Dèiem en el nostre article anterior que en el si dels "prud'hommes" no hi havia cap llei escrita i que les decisions preses, bones avui, podien ésser considerades dolentes l'endemà. I fou precisament recolzant-se en aquestes contradiccions i en les rivalitats que existien entre els "prud'hommes" pescadors i les Jurisdiccions ordinàries, que els pescadors catalans, entre procés i procés, entre condemna i absolució, passen gairebé cinquanta anys jugant, com es diu a casa nostra, al gat i a la rata.

No havent-hi lleis escrites en el si dels "prud'hommes", cal pensar que la comptabilitat anava encara pitjor, puix que és partint d'una situació catastròfica des del punt de vista econòmic, que la corporació decideix cobrar, des de l'any 1725, la taxa dita de la "mitja part", que consistia en què a cada sortida a la pesca s'havia d'abonar als "prud'hommes" la meitat del salari atribuït a un mariner. I això seria vàlid per a tots els pescadors estrangers, menys per als de Martigues.

Cal pensar que la decisió no fou gaire ben acceptada, tal com ho demostra el judici del 16 de maig de 1738, en el qual els catalans són denegats de les seves reclamacions. Es més que segur que no acceptaren la decisió de bon grat, ja que l'any 1772, en un nou procés, hi trobem el mateix conflicte de la mitja part, al qual se n'hi han ajuntat d'altres.

I entre aquestes dues dates, descobrim que els pescadors, tant els de Marsella com els catalans i altres es-

trangers, ja sabien parlar d'ecologia tot i fent-ho amb altres mots. El 1751, a més dels debats pendents, es posa al damunt de la taula la forma de pescar. Els catalans són acusats pels "prud'hommes", degut a la intensitat de la seva pesca, de malmetre el fons marí; volen imposar-los-hi maneres de pescar que no els hi són adients; volen que el cove de jonc sigui canviat pel cove de suro, ja que el primer facilitava la utilització de drogues que "adormien" els peixos; que el nombre de coves sigui limitat per barca, que s'escurci el cordam dels palangres; que no es pugui utilitzar com esquer la sèpia i el calamar i així una llarga llista. Aquesta vegada semblava que els "prud'hommes" podien cantar victòria, ja que eren sostinguts pel sots-delegat del Govern a la ciutat, el senyor Billon i per l'Intendent el senyor La Tour, que era al mateix temps President del Parlament d'Aix a Provença.

Però era desconèixer la tossuderia i sobretot, l'entesa que hi havia entre els pescadors catalans que, una vegada més, amb proves a la mà, obtenien l'ajuda de l'Ajuntament de la ciutat, el qual surt en defensa dels seus interessos i defensant el contrari del que pretenen els pescadors marselesos. Els recomanen de seguir l'exemple dels catalans puix que, si aquests pesquen més, és perquè treballen amb més ardor i que cal que aprenguin de la manera de pescar dels catalans els quals garanteixen la reproducció del peix, pel respecte que tenen en no fer malbé els fons marins i per l'observació estricta de no pescar el peix al mínim d'una mida establerta, etc...

Plage des catalans, 1832. Émile Loubon.
Lithographie Griolet et Cie. Musée Borély, Marseille

Detall olí sobre tela
 Vue de l'Hotel de ville de Marseille vers 1820. Louis Garneray

I de nou continuen sumàries i tràmits que sembla que no vulguin acabar-se i que, malhauradament, arruïnaran els pescadors, al mateix temps que ompliran les butxaques dels advocats.

Com dèiem més amunt, els catalans no es conformaren amb el judici del 1772 i portaren el seu rebuig de les decisions fins al **Parlament d'Aix**. Aquest els desnonà el 1775, però els catalans poden escapar-se dels embolics que els hi buscaven els "**prud'hommes**", puix que aquest mateix Parlament treu tot poder de decisió a la corporació i dóna, si bé en caràcter provisional, les coses del mar a l'**Intendant**, el qual és qui haurà d'estatuar, d'ara en endavant, sobre els litigis i conflictes. **Podem dir, doncs, que l'any 1776, amb lleus variants, el conflicte entre pescadors marselesos i catalans es troba, pràcticament, en el mateix punt que havia començat l'any 1725.**

2e Vue du Port de Marseille. C. Vernet

P Æ C S I B È N A V I N G U T S (III)

Pierre Echinard i Emile Temime, coneguts historiadors, en el seu llibre "**MIGRANCES**" (Histoire des Migrations á Marseille) dediquen, sobretot en el primer volum, força espai als pescadors catalans residents a Marsella a partir de 1720.

Senten una mena d'admiració cap a aquesta petita colònia, insignificant pel nombre, si la comparem amb les altres migracions estrangeres que hi ha a la ciutat. **A la pàgina 93 diuen: "...el reagrupament dels catalans a les Vieilles Infirmeries, el funcionament d'aquesta petita comunitat amb una gran solidaritat, replegada sobre ella mateixa, desperta naturalment reaccions d'hostilitat".**

Hem explicat en altres treballs, les pessigolles que els prud'hommes de Marsella buscaven als pescadors en general i als catalans en particular. Seguint els inabarcables plets davant la justícia, hem pogut veure algunes de les raons que els varen suscitar: obligar els pescadors a pagar l'impost dit de la "**mitja part**"; per no facilitar-los els esquers necessaris per a la pesca, **per acusar-los d'invasors i de ser una tribu que utilitzava mètodes inapropiats per a la pesca, per ser especialistes del contraband i haver introduït la pesta.** Pel que fa referència a les epidèmies de pesta, avui és de

"El 25 de desembre de 1789, els encarregats de les duanes havien establert llur vigilància a l'entrada del port de les "Vielles Infirmeries". Cap a la una de la matinada arribà del mar, a força de rem, una barca catalana; els encarregats declinen les seves qualitats i com a resposta els mariners de la barca, parlant català (sic), fan una descàrrega d'armes de foc, a causa de la qual un duaner fou malauradament mort".

"La barca de duanes perseguí amb vivacitat la dels catalans.

Mataró. Arribada de les barques després de la pesca. Fot. L. Roisin

tots sabut que aquesta fou obra de negociants marselesos poc escrupulosos amb la salut i de la vida dels seus conciutadans.

Als arxius municipals, seguint les nostres recerques, hem trobat una memòria resposta **"...aux catalans etablis aux Vieilles Infirmeries"** que és, de fet, una deliberació dels oficials **Municipals** de la vila de **Marsella**, datada del 1er. de febrer de 1791 (ara estem cercant la memòria dels pescadors catalans per tal de conèixer l'altre so de campana) En aquesta memòria, en la qual es recullen tots els greuges dels pescadors de la ciutat contra els catalans, a la pàgina 8 hi podem llegir: **"Entre altres fets que es podrien citar, heus aquí un d'incontestable a càrrec de la "peuplade" (en el text; en català: tribu o poble primitiu) tota entera"**.

Decret del Consell d'Estat del Rei Que trenca i anul·la una Ordre de l'Almirallat de Marsella donat el requeriment de diversos pescadors catalans

Aquesta, enfonsant-se cap al port, al moment d'arribar-hi, molt a prop de la ribera, una multitud de catalans, atirats pel soroll dels mosquets, arriben amb llums i criden als seus companys: coratge, arribem per auxiliar-vos; i veient sobre la platja moviments per tal de posar les altres barques a la mar, els encarregats de les duanes es veieren obligats a retirar-se".

Si agafèssim aquesta recitació al peu de la lletra diríem que aquí els pescadors catalans són els dolents de la pel·lícula. Però cal saber que en aquells temps, el port d'armes, malgrat les prohibicions, era cosa corrent, així com que els pescadors de Marsella anaven a les reunions armats, que hi havia rivalitats antagòniques entre diferents famílies de la ciutat per tal de dirigir el gremi de pescadors mitjançant els "prud'hommes" i que, moltes vegades, les reunions s'acabaven a trets. (Vegeu: **"Les pecheurs de Marseille dans la deuxième moitié du XVIII siècle"** de F.X. Emmanuelli. Revue de Marseille N°. 102 4ème. Tri. 1975)

Per situar les coses en el seu lloc, cal tenir en compte que com a teló de fons de totes aquestes querelles hi havia la greu crisi que afectava la vida de la ciutat en general -i el món de la pesca en particular- arruïnada per les últimes guerres de la **Monarquia** i per les convulsions que tot període revolucionari comporta. Al cens de **Patrons** pescadors de l'any 1778 hi havia enregistrades 274 barques de pesca. Vuit anys després, el 1786, només en trobem 236; és a dir, han desaparegut 38 barques de pesca, cosa que comporta l'augment considerable de la gent aturada. **Caldrà esperar el 1815, és a dir, l'acabament de les guerres napoleòniques perquè comenci un nou període de creixement.**

Tal com diu l'obra esmentada al començament, veiem que la comunitat catalana havia establert ella mateixa un codi de l'honor sobre el qual era intransigent. Era ella que es feia la seva justícia. Era ella que escarmentava els culpables de qualsevol delictes. És aquesta comunitat que, considerant que tres dels seus són culpables d'exercir el contraband, els expulsa de la colònia. No volen entendre ni comprendre

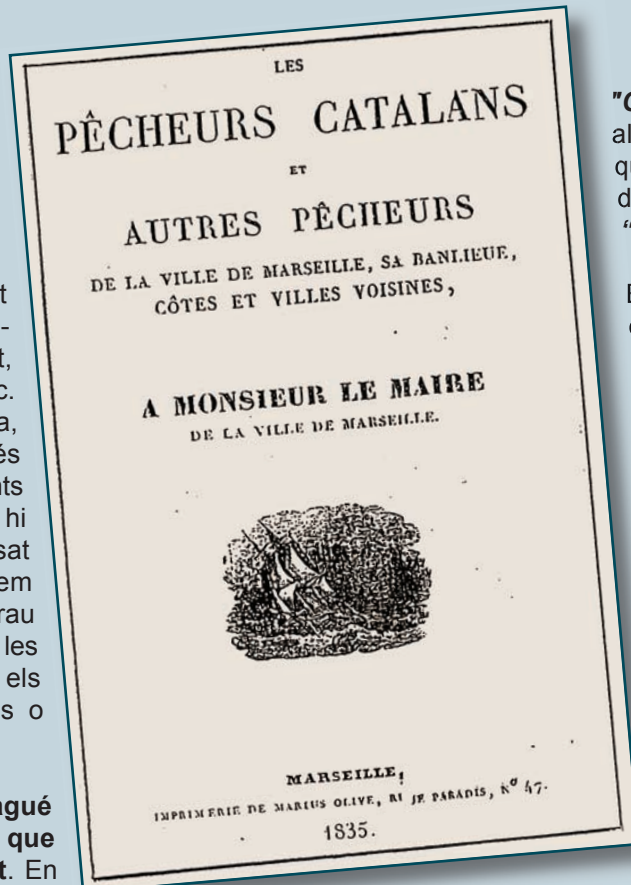
altra forma de justícia i per als catalans, això és més que suficient per a provar la seva integritat i demostrar que eren gent com cal.

Cal comprendre que vivint pràcticament tots en un mateix indret s'estableix, de fet, una mena de sistema autàrctic. Existeix una economia interna, col·lectiva. Entre ells, a més dels pescadors, hi ha fabricants d'hams, de xarxes, etc. Però hi ha un altre fet important, posat de relleu per la llista que hem trobat del 1826, que és el grau de parentiu que existeix entre les diferents famílies malgrat els matrimonis amb marseleses o dones d'altres nacionalitats.

Resulta evident que hi hagué una família, entre d'altres, que jugà el paper de patriarcat. En un document de conciliació entre els "*prud'hommes*" i els pescadors catalans, datat del 8 de desembre del 1792, hi trobem la signatura d'en **Pau Mas**, de **Mataró**, que juntament amb altres tres pescadors formen part dels **Comissaris** o **Representants** d'aquelles persones que ajudades per un intèrpret, discuteixen amb les autoritats i altres estaments de la ciutat.

En la relació de l'any 1826 més amunt esmentada, hi trobem un Pere Castan, de Mataró, casat amb Isabel Mas, nascuda a Marsella; un **Antoni Mas, de Vilassar, casat amb Maria Magdalena Amari, de Gènova;** un **Fèlix Mas, de Vilassar, casat amb Rosa Castan, de Marsella,** un **Alex Billat, de Vilassar, casat amb Isabel Castan, de Cassis;** un **Joan Allemand, de Mallorca, casat amb Isabel Mas, de Vilassar;** un altre **Antoni Mas, de Vilassar, casat amb Gertrudis Latar, de Mataró** i encara un **Joan Sabater de Vilassar, casat amb Mariana Castan, de Marsella.**

Però hi ha un fet revelador de l'existència d'un sentiment aglutinador desapercebut sovint pels historiadors però que explica, en gran manera, el perquè aquesta minoria d'estrangers, que només representa l'1,65% del total dels que hi ha a la ciutat el 1793, hagin donat un nom a un barri, a un carrer i a una platja. I si parlem del 1793 d'una manera precisa, és per la raó que a partir d'aquesta data es comença el recompte dels estrangers amb residència a **Marsella**, instaurant el

"Certificat d'Hospitalité" que, al curs dels anys, donarà pas al que tots coneixem avui i que molts de nosaltres portem a la cartera: "**La carte de séjour**".

En el llibre de registres d'aquesta data que hem consultat (**Arxius Municipals 1-2-172**) els estrangers estan anotats tenint en compte: Noms i cognoms, nacionalitat, edat, professió, temps de residència a **França**, temps de residència a **Marsella**, domicili, lloc de naixement.

Entre els 48 catalans que hi hem trobat, trenta d'ells declaren la seva nacionalitat catalana i els altres 18, si bé figuren en tant que súbdits de l'Estat espanyol, en donar a conèixer el seu lloc de naixement tots hi afegeixen a continuació:

en Catalogne; ja sigui el jesuïta de **Figueres, Francesc Marcel·lí;** el fabricant d'hams de **Valls, Isidre Domènech;** el sabater de **Canet de Mar, Jaume Pujades** o el pescador de **Sant Pol, Miquel Balan.**

Cal tenir en compte que les "provincias" que actualment coneixem, no són altra cosa que la imitació que als voltants del 1834 les autoritats de l'Estat espanyol feren del repartiment de les regions franceses en departaments, obra de la legislació napoleònica.

Barques de pesca. Marsella

Com a conclusió podríem dir que en els nostres pescadors, el sentiment nacional jugà un paper determinant en la seva cohesió i que aquesta s'anà reforçant al llarg del temps a mesura que s'establíen relacions de tipus familiar. ©

Dels Drakkars als palaus dels tsars

Vam iniciar aquest creuer amb certes reticències pensant que era una manera de viatjar adreçada especialment a la gent gran i sedentària. Després de 15 dies de navegació en el Black Watch i recorrent les ciutats més importants banyades pel Bàltic -Oslo (Noruega), Helsingborg (Suècia), Copenhague (Dinamarca), Hèlsinki (Finlàndia), Sant Petersburg (Rússia), Tallinn (Estònia), Travemünde (Alemanya) i Amberes (Bèlgica)- la meua opinió va canviar totalment. Ara sóc una fan dels creuers.

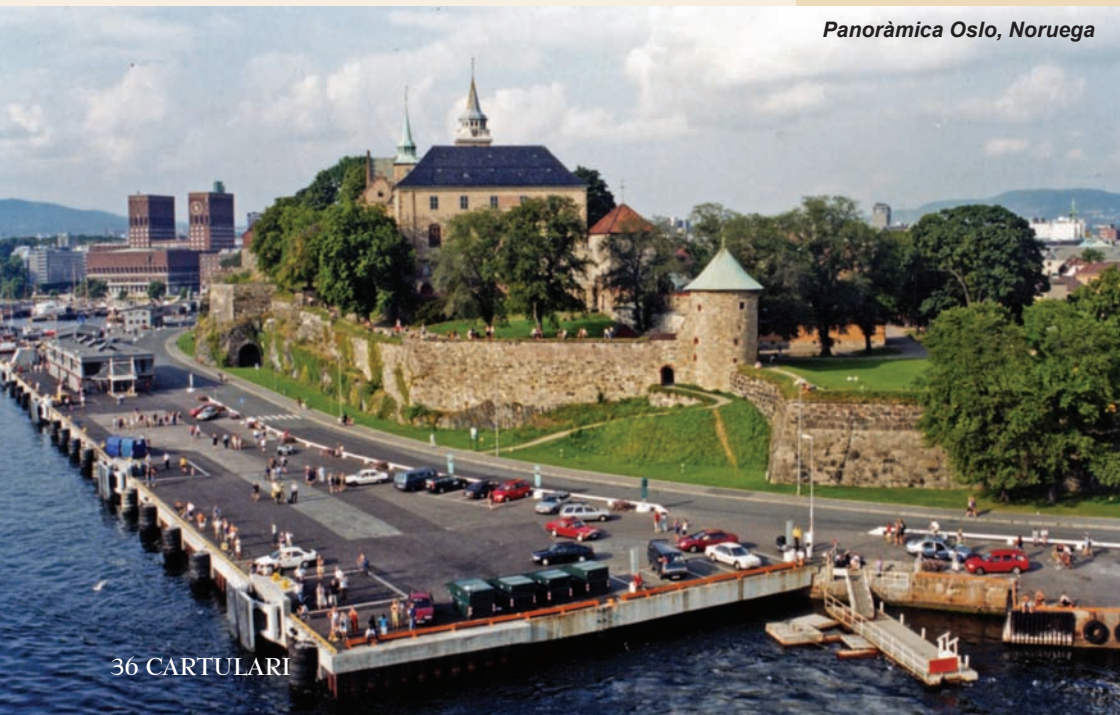

Per M.ª Lluïsa Pujol, Periodista

Lls meus prejudicis d'avorrir-me durant el creuer van ser un error. Cada dia es programaven tota mena d'activitats culturals i esportives per mantenir la ment i el cos actius constantment amb una tripulació pendent de les demandes dels viatgers.

La primera parada, després d'una jornada de navegació, va ser la ciutat noruega d'Oslo, capital de Noruega, a la península escandinava, situada en el golf més endinsat del fiord d'Oslo. És el segon port més important del país després de Narvik. **La ciutat va ser fundada per Harald III en el segle XI.** Va ser destruïda per un incendi el 1624, essent reconstruïda per **Cristian IV** amb el nom de **Cristiania**, que va canviar per l'actual el 1925. Es va convertir en capital de **Noruega** quan aquest país es va separar de **Dinamarca** el 1814.

Vam estar a **Oslo** des de les 9:00h del matí fins aproximadament les 16:00h, ja que a les 17:00h abandonava la península marítima de **Bygdoy** per dirigir-se a **Helsingborg (Suècia)**. Primer vam visitar l'Ajuntament, a la vora del port, un edifici inaugurat l'any 1950, amb pintures extraordinàries en el seu interior, **on es lliura el Premi Nobel de la Pau cada 10 de desembre.** D'allà vam agafar un autobús per anar a un dels llocs més atractius: **el Parc d'Escultures Vigeland, un espai fascinant poblat d'espectaculars escultures realitzades per l'artista norueg Gustav Vigeland, mitjançant les quals explica la història de la vida.** De camí al museu dels **Drakkars**, vam passar pel **Palau Reial**, de construcció bastant senzilla, el **Teatre Nacional** i el parlament norueg. Vam arribar al museu dels vaixells víkings per mar, agafant un transport marítim.

Panoràmica Oslo, Noruega

Embarcació vikinga, Oslo

Parc d'Escultures Vigeland, a Oslo

Monument a l'escultor G. Vigeland, a Oslo

El Museu dels Drakkars mostra els vaixells víquings més grans i millor conservats del món. Els vaixells van ser trobats en tres grans tombes reials, a les proximitats del fiord d'Oslo. Aquí van ser enterrats fa més de 1100 anys per transportar els seus reials propietaris al regne dels morts. El drakkar és una embarcació que data del període comprès entre els anys 700 i 1000. Va ser utilitzat pels escandinaus i saxons en les seves incursions tant costaneres com de l'interior. Van ser el major exponent del poder militar dels escandinaus, que els consideraven com la seva possessió més valuosa. El museu mostra també les interessants troballes fetes en les tombes: petites embarcacions, trineus i l'únic carro de l'època víquing; a més de teixits i objectes domèstics. Molt a prop es troba el **Museu Kon-Tiki** on hi ha les naus i objectes procedents de les expedicions de **Thor Heyerdahl**. Resulta emocionant veure la bassa

original "**Kon-Tiki**", el vaixell de paper "**Ra II**", que va arribar a Pasqua fa més de 60 anys, i troballes arqueològiques de **Perú** i **Polinèsia**. A l'abandonar el port destacava la fortalesa d'**Akershus**, amb el castell al centre, construït a l'**Edat Mitjana** com a castell reial.

A l'endemà ens esperava **Helsingborg**, municipi de la comarca d'Escània a Suècia, situat en la part més estreta de l'**Øresund** entre Suècia i Dinamarca i una de les ciutats més antigues de Suècia. Vam estar des de les 9:00h fins les 16:00h. Vam tenir el temps just per passejar per la badia i carrers històrics, veure alguns edificis significatius com el de l'**Ajuntament**, de gran espectacularitat i **Kärnan (el Nucli)**, una torre medieval ubicada al centre de la ciutat. Aquesta fortalesa i la del castell de **Kronborg -famos per ser l'escenari de Hamlet-** són les úniques restes que queden d'una gran fortalesa danesa que controlava l'entrada al **Mar Bàltic**. **Helsingborg** va pertànyer a **Dinamarca** fins al 1658, any que va ser cedida a **Suècia**. No obstant això, els danesos la van reconquerir en diverses ocasions i va passar a ser sobirania sueca el 1710.

Torre Kärnan, Helsingborg, Suecia

Nenes amb vestit típic, Suecia

Amb una puntualitat britànica, la sortida del vaixell de **Helsingborg** cap al nou destí portuari -**Copenhague (Dinamarca)**- va ser a les 17:00h. Tant l'arribada com la sortida d'un port és un espectacle que no em vaig voler perdre al llarg del creuer. La perspectiva que et dona l'alçada del vaixell és privilegiada i permet fer fotos magnífiques.

Una sirenetta universal: el tresor danès

Després de navegar total la nit i part de l'altre dia, vam entrar al port de **Copenhague** a les 19:00h. Immediatament vam sortir per descobrir la ciutat i sopar.

Copenhague està situada en el punt més important entre el **Mar Bàltic** i el nord de la rica **Alemanya**. **Molt a prop del port es troba la popular escultura de la sireneteta que s'ha convertit en un símbol de la ciutat a tot el món**. L'escultura, feta per **Edgar Eriksen**, de bronze fos, pesa 175 quilograms i fa 1'25 metres, però es veu més petita davant de la majestuositat del mar i els grans vaixells de càrrega que entren i surten de la badia. **Inspirada en el conte de la Sireneteta, que va escriure Hans Christian Andersen el 1837, va ser col·locada sobre una base de pedres arran de mar el 23 d'agost de 1913, a la badia del port.**

Copenhague, Dinamarca

A l'endemà vam tornar a recórrer els carrers de **Copenhague** fins una hora abans de sortir el vaixell de la capital danesa. Vam visitar de nou -ja que ho havíem fet la nit

Església a Helsinki, Finlàndia

anterior- el **Parc Tívoli**, un altre símbol d'aquesta ciutat fundada al voltant de l'any 1000 i capital de **Dinamarca** des de 1417; la plaça de l'Ajuntament; la **Catedral de Copenhague**, construïda en estil neoclàssic; el **Palau Reial**; esglésies cristianes, d'estil rococó; algun dels seus nombrosos museus, i vam passejar per la badia poblada de cases de construcció típiques daneses i plena de restaurants.

Després de **Copenhague**, que vam deixar a les 19:00 hores, vam tenir una jornada de navegació que vaig aprofitar per fer fotos dins del vaixell i a la gent que gaudia de les diferents ofertes lúdiques proposades per la tripulació del **Black Watch**. Tenia ganes de tornar a trepitjar terra i ho vaig fer a **Helsinki (Finlàndia) coneguda com "la filla del bàltic" i "la blanca ciutat del nord"**.

L'edifici que crida especialment l'atenció abans d'atracar el vaixell és

la **Catedral** luterana, ubicada en una zona alta que domina la ciutat. Vam agafar un autobús turístic per poder veure en poc temps el màxim possible. El recorregut va incloure l'estadi olímpic, que va acollir el 1952 els jocs olímpics, el teatre de l'òpera, acabat de construir l'any 1993, el **Parc Sibelius**, en honor al gran compositor finlandès **Jean Sibelius**, on hi ha una escultura espectacular formada per 527 tubs de metall, i el carrer principal de la ciutat -**Mannerheim**- on es troba el **Parlament**, el **Museu Nacional** i l'**Ajuntament**.

La ciutat dels tsars: la Venècia del nord

De Helsinki vam navegar fins **Sant Petersburg**, la segona ciutat més important de la **Federació Russa**, anomenada també **Petrograd**, entre 1914–1924, i **Leningrad**, entre 1924–1991 i on va néixer, entre d'altres grans personatges, el novel·lista **Dostoievski**. **Va ser fundada pel tsar Pere el Gran el 16 de maig de 1703 amb la intenció de convertir-la en la "finestra de Rússia cap al món occidental"**. Arquitectes francesos, alemanys i italians van col·laborar amb russos de gran talent per produir una de les ciutats més esplèndides i harmòniques d'**Europa**. Des d'aleshores va ser capital de l'imperi rus durant més de dos-cents anys fins que

Palau de Caterina, Sant Petersburg, Rússia

Retrat de Caterina

després de la revolució russa, l'octubre de 1917, la capital del país va regressar a **Moscou**.

Sant Petersburg em va fascinar amb els seus nombrosos canals -**raó per la qual l'anomenen la Venècia del nord**-, ponts -envoltats de llegendes, històries i curiositats-, catedrals, museus i palaus. Vam aprofitar una estada de dos dies per veure el museu de l'**Hermitage** -situat entre el dic del riu **Neva** i la **Plaça del Palau**-; la **Fortalesa de Pere i Pau** on va començar la construcció de la ciutat i on són les catedrals de **Sant Pere** i **Sant Pau**, on es troben les tombes dels tsars russos, incloent-hi l'últim tsar **Nicolau II** amb la seva família; la **Catedral de Sant Isaac**, la més grandiosa de les esglésies de la ciutat, amb una alçada de 101,5 metres, que va comptar amb la participació de l'enginyer espanyol **Agustín de Betancourt** en la seva construcció; i els dos palaus més importants, el **Gran Palau de Petergof (avui Petrodvoriets)** -a 31 Kms. a l'oest de **Sant Petersburg**- i el **Palau de Caterina -l'esposa de Pere el Gran- a Tsárskoie Seló (avui Puxkin)** -a 25 kms. de Sant

Palau de Caterina
Sant Petersburg

dins esplèndids. El **Gran Palau Petrodvoriets, residència d'estiu de Pere el Gran, també anomenat el "Versalles rus", tot i que el supera en dimensions i luxe**. La gran atracció és la **Gran Cascada**, que consisteix en tres cascades, una avinguda de 64 fonts i 37 estàtues daurades. Pel que fa a l'**Hermitage**, una visita obligada, ocupa cinc edificis units (**el Palau d'Hivern, el Teatre de l'Hermitage, l'Hermitage Petit, l'Hermitage**

Gran Palau de Petrodvoriets, Sant Petersburg

Jardins Gran Palau
de Petrodvoriets

Petersburg, la residència estiuenca dels tsars russos amb la famosa Cambra d'Ambre (o el Saló d'Ambre), un palau d'una gran bellesa, amb una façana enorme pintada en turquesa, or i blanc i envoltada d'uns jar-

Vell i el Nou Hermitage) que formen un bell conjunt arquitectònic. **Actualment, l'Hermitage atresora més de dos milions i mig d'objectes culturals i artístics dels pobles d'Europa i Orient des de segles enrere fins al segle XX**. Ens vam quedar amb les ganes de veure l'**Església del Salvador sobre la Sang Vessada**, construïda en el lloc de l'**assassinat del tsar rus Alexandre II**, que recorda molt la **Catedral de Sant Basil** de la plaça **Vermella de Moscou**.

Museu l'Hermitatge, Sant Petersburg

De tornada

Deixar **Sant Petersburg** significava iniciar el viatge de retorn al lloc d'origen, ja que a partir d'aquest punt escurçaríem les distàncies. Vam parar un dia a **Tallinn**, capital de la **República d'Estònia** -independentitzada l'any 1991 de la **Unió Soviètica**-, situada a la vora del golf de **Finlàndia**.

Museu l'Ermitatge

Museu l'Ermitatge

Ciutat hanseàtica -per la seva pertinença a la lliga hanseàtica- (federació de ciutats del nord d'Alemanya i de comunitats de comerciants alemanys en el mar Bàltic, els Països Baixos, Noruega, Suècia, Anglaterra, Polònia, part de Finlàndia i Dinamarca, i regions que ara es troben a Estònia i Letònia), el centre històric de Tallinn va ser declarat Patrimoni de la Humanitat per la Unesco el 1997. Quan el Black Watch s'allunyava de la ciutat vam contemplar com brillava, sota els rajos de sol del capvespre, les seves torres medievals en el centre i els seus edificis d'estil soviètic en la perifèria.

A una jornada de navegació per les aigües del Bàltic, li va seguir una parada a la ciutat alemanya de **Trevemünde**, una petita població situada en la desembocadura del riu **Trave** al **Mar Bàltic**, a 13km. escassos de **Lübeck**. És el major port alemany de transbordadors del Bàltic, amb connexions a Suècia, Finlàndia i Estònia. Sorpren la platja plena de cadires de coloraines per prendre el sol, que ofereixen un paisatge molt peculiar. Vam acostar-nos a **Lübeck**, ciutat molt lligada a **Travemünde** des dels seus inicis, ja que en el segle XIII la capital de la **Lliga Hanseàtica** va comprar el petit poble per a construir un important port comercial, que segueix operatiu avui dia. **Lübeck ha sabut conservar un important patrimoni medieval i una herència arquitectònica molt característica.**

Tanmateix, destaquen la gran catedral de Lübeck, a l'extrem sud del nucli antic, l'únic edifici supervivent de l'època d'Enric El Lleó, governant de la ciutat en 1158, i **Holstentor, la gran porta d'accés al centre històric. La porta va ser construïda en el segle XV i està formada per dues poderoses torres unides per l'arc que la tanca. És l'emblema de Lübeck.** Una característica en el nucli antic de l'antiga capital hanseàtica és l'existència de petits patis, que li confereixen gran part del seu encant, així com túnels dintre de cases de maó, que condueixen a petits patis i més túnels i cases de maó.

A corre-cuita vam agafar un autobús que ens va portar al port de **Travemünde**, on ens esperava el vaixell. Quasi sense alè, ens vam acomiadar d'aquesta turística ciutat per disposar-nos a donar la benvinguda a la darrera ciutat del trajecte: **Amberes**. Però abans hauríem de passar el **Canal de Kiel** que comunica el mar Bàltic amb el mar del Nord travessant el territori de l'estat federat de **Schleswig-Holstein (Alemanya)**. Va ser construït entre 1887 i 1895, i ampliat posteriorment. **El canal, que té uns 97 km de longitud, 102 m d'amplària i 11 m de profunditat, es va internacionalitzar amb la signatura el 1919 del Tractat de Versalles.**

La ciutat dels diamants

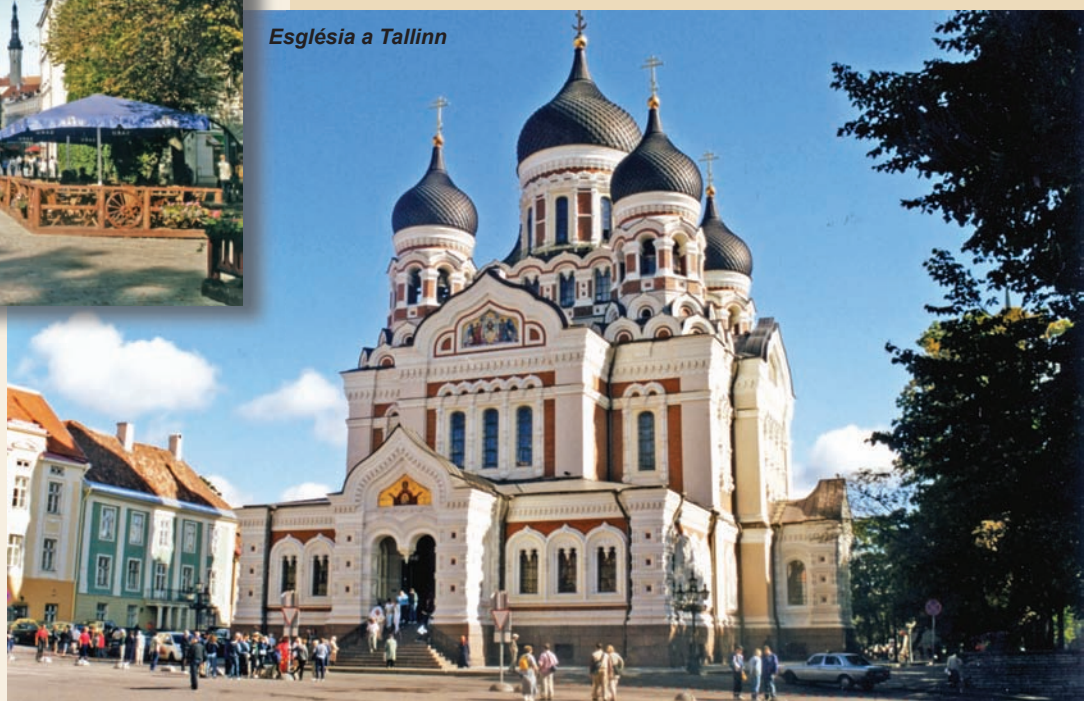
Amberes, ciutat belga situada en el cor de Flandes, és un lloc ric en història -es va fundar sobre l'any 640

Tallinn, Estònia

Cal assenyalar, com a edificis significatius, l'**Ajuntament** i l'església **Marienkirsche**, ambdós construïts a la fi del segle XIII en un estil **Gòtic** francès, però adaptats a la idiosincràsia de **Lübeck**; maons vermells en típic estil d'arquitectura hanseàtica.

Església a Tallinn

Travemünde, Alemanya

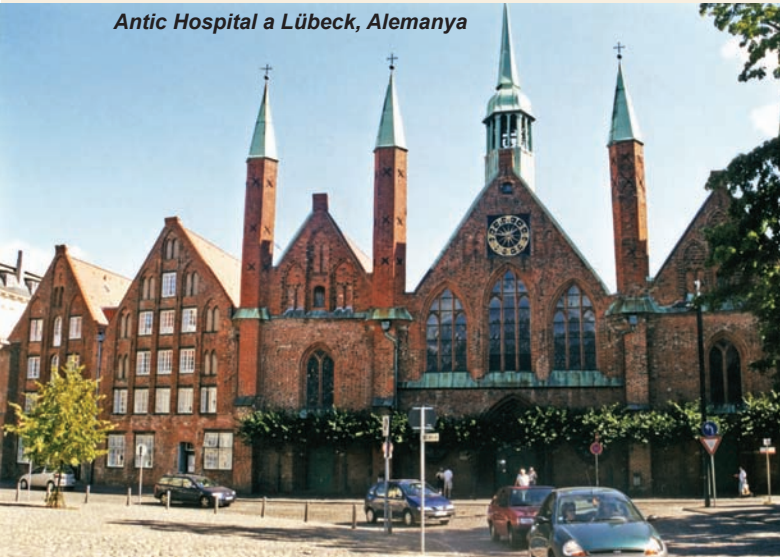
Platja a Travemünde

castell, del segle XIII, i actual seu del museu de la Marina.

d.c.- i en diamants -concentra actualment el 85% de la producció mundial de diamants bruts-. **El Museu dels Diamants és una visita ineludible, amb més de 1.500 peces de col·leccionista.** Altres llocs recomanables per visitar, que no ens vam perdre, són la **Catedral de Nostra Senyora, una de les més importants esglésies gòtiques d'Europa;** l'Oude Koornmarkt, el carrer més turístic de la ciutat, ple de restaurants i bars; la plaça

Salpem d'Amberes en direcció a Dover, el punt final d'un viatge que com sempre sap a poc. Serà un temps que aprofitarem per parlar amb els nostres companys de viatge i per bescanviar targetes de visita. Amb alguns continuarà la relació, com és el cas del Luís i la Dulce, una parella de Canàries, amb la que es va establir una bona amistat, i amb altres, com sovint sol passar, no tindrà continuïtat. **De les frases que vam sentir al llarg del viatge ens quedem amb una que ens deien**

Antic Hospital a Lübeck, Alemanya

principal de la ciutat: la **Grote Markt, la clàssica plaça del nord d'Europa, àmplia, assolellada, empedrada i envoltada d'edificis renaixentistes;** el Steen, que es troba en el passeig marítim de la ciutat. Caminant, en direcció al port, es troba el seu

Porta Holstentor a Lübeck

els cambres que teníem assignats al restaurant de nit, oriünds de la zona índia del Punjab, **"Everything is possible" -tot és possible-** i des d'aleshores ho estem aplicant sempre per difícil que sigui el repte. ©

Grote Markt a Amberes, Belgica

Panoràmica Amberes

TROBADA A AGULLANA

L'ASSOCIACIÓ SOCA-REL ALT EMPORDÀ VA CELEBRAR AQUEST OCTUBRE PASSAT UNA TROBADA A AGULLANA PER COMMEMORAR

"70 ANYS D'EXILI DEL 39"

Per Lluïsa Goberna

Aquest projecte integrava diversos actes en quatre jornades i el 17 d'octubre, dissabte concretament, la jornada estava dedicada a: **"L'intercanvi intergeneracional i els valors cívics"**. Una delegació de l'Institut i vàrem ser presents.

va tenir lloc una conferència. El Sr. **Josep Lluís Fernández**, President de dita associació, va dirigir unes paraules de benvinguda als assistents. Seguidament l'historiador Sr. **Enric Pujol**, Dr. en Història, **"Exilis i Memòria Històrica"**, va iniciar la conferència.

Acabats els parlaments, es va donar pas a un col·loqui a fi de crear un intercanvi d'experiències, mitjançant els testimonis de diversos assistents que van viure l'exili, i que van explicar les seves vivències d'aquell període de la Retirada. Van ser

moments molt emotius, ja que els records d'aquelles experiències força dramàtiques, van fer aflorar molts sentiments.

Després de l'acte les organitzadores d'aquest projecte, la **Miriam Lladós** i la **Paula Segarra**, ens van convidar a fer un recorregut prou interessant; primer vàrem arribar per un camí, no gaire llarg, fins al **Monument de l'Exili**, on es pot veure dalt d'unes impressionants roques un **pare i una filla fugint**. Eren veïns de **Montsó (Osca)** i es deien **Mariano Gracia** i la seva filla **Alicia**, que havia perdut una cama.

Els actes d'aquest dia van començar pel matí amb la trobada al municipi de la **Vajol**, on al centre de la **Societat de Socors i Mutualitat Obrera de la Camèlia de la Vajol**

MONUMENT A L'EXILI REPUBLICA DEL 1939.
UNIC EN TOT L'ESTAT ESPANYOL. ELS PERSONATGES DE L'OBRA ESCULTÒRICA SON REALS. UN HOME I LA SEVA FILLA. ELLS ERAN ARAGONESOS, CONCRETAMENT DE MONZON.
PERANOMIÉS: COMISSIÓ DE TREBALL PER AL NOUVEU DE L'EXILI REPUBLICÀ.
CONVOCANTS: ...

Mina Canta o d'en Negrin

Durant una curta estona vam gaudir del lloc i després de fer-nos la foto de família, vàrem anar a visitar la **Mina Canta** o d'en **Negrin**. **Aquesta és la famosa mina on es**

El dia 1 de febrer de 1939 va arribar el President de la República, Manuel Azaña, dies després passà la frontera. Una hora després que Azaña sortís cap a França ho varen fer el President Companys i el President del Govern Basc Aguirre. Tots varen anar a peu fins la frontera

Mas Perxés, última Seu de la Generalitat

Els quadres del **Museu del Prado** van ser portats a diferents indrets, el **Mas de Can Descalç**, a **Darnius**, el **Castell de Perelada** i a la abans esmentada **Mina Canta** de la **Vajol**. A part dels quadres hi havia amagat un altre tresor que es valora en cinc-cents milions de dòlars, que foren més tard embarcats cap a **Mèxic**.

va dipositar i guardar l'or de la República espanyola, junt amb objectes valuosos, joies i diverses obres d'art procedents del Museu del Prado. Tot aquest material va ser resguardat i custodiat a 50 metres sota terra a l'interior d'aquesta mina que va ser expropiada i condicionada com un búnquer, amb cambres cuirassades. En els locals exteriors, en el pis superior s'hi va instal·lar el **Ministeri d'Hisenda**.

Posteriorment i fortament protegits per carrabiners, els quadres mencionats foren traslladats a la **Societat de Nacions** a **Suïssa**. Acabada la **Guerra Civil**, en els al·bors de la **Segona Guerra Mundial**, un temps després, van tornar al **Museu del Prado**.

Després d'aquest petit parèntesi històric tornem a l'actual commemoració d'aquests fets.

UNA MICA D'HISTÒRIA

Durant un temps (*últims dies de gener i principis de febrer del 39*), la **Vajol (Mas Can Barris)** fou seu de la **Presidència de la República** i de la **Presidència del Govern**. **Aquest petit municipi es va convertir en la capital de l'Estat espanyol.** A **Agullana**, molt a prop de la **Vajol**, hi havia l'**Estat Major**, el **Ministre d'Estat** i el **President de la Generalitat**. **El Mas Perxés fou l'última Seu de la Generalitat** i acollí polítics i intel·lectuals (**Lluís Companys, Pompeu i Fabra, entre d'altres**), abans d'iniciar el camí cap a l'exili.

En acabar aquests dos recorreguts ja era l'hora de dinar i tots plegats vam anar al **Restaurant Manrella Comaulis**, on ja ens estaven esperant per fer un molt bon àpat, amb un immillorable servei per part del personal del restaurant. Vàrem ser força més del què en un principi es preveia. Tot un èxit d'assistència. **A les postres va arribar el moment del brindis, però amb un ingredient força**

emotiu, ja que es van poder sentir reproduïdes les darreres paraules del President Companys abans del seu afusellament **MATEU UN HOME HONRAT**.

l'Historiador **Enric Tubert** i el Sr. **Francesc Panyella**, President del Cercle Català de Marsella, els quals van fer diferents parlaments. **Sobretot va ser molt emotiva la intervenció del Sr. Panyella quan recordava aquells moments històrics.**

Els actes continuaven però nosaltres vam haver de retornar ja a Barcelona i ho vam fer amb la sensació d'haver participat en un autèntic homenatge a totes aquelles persones que van haver de viure unes circumstàncies tan difícils a l'exili.

Des d'aquestes pàgines felicitem a la Míriam Lladós i la Paula Segarra per la seva cordialitat, bona organització i sobretot per l'esforç i la labor que porten a terme per a la realització d'aquest important projecte de preservació de la memòria i donar a conèixer a les noves generacions aquests esdeveniments tant dramàtics i la lluita que tants homes, dones i nens van patir durant aquest fosc període de la història. ©

PER CATALUNYA! i seguidament es va tocar els Segadors. Com podreu imaginar, a més d'un dels assistents se li van humitejar els ulls. **Va ser un moment de gran contingut emocional.**

Després d'una amena sobretaula ens vam dirigir a l'**Ajuntament d'Agullana**, on a la **Sala d'Actes** s'inaugurava l'exposició **"90 anys del Cercle Català de Marsella"**, per aquest motiu una delegació d'aquest Casal, encapçalada pel seu president, va venir expressament de **Marsella** per participar en tots aquests actes, **ja que la major part d'aquest col·lectiu són exiliats del 39 i per tant tenen un paper testimonial dels fets d'aquella època.** Com ja hem parlat en un altre article d'aquest **Cartulari**, el **Cercle Català de Marsella** ha treballat tots aquests darrers anys perquè no caiguin en l'oblit aquests fets de la memòria històrica.

L'exposició estava molt ben presentada, amb plafons on es recollien cronològicament tots els documents i activitats del cercle durant tots els seus llargs anys d'existència. La Taula la componien l'Alcalde d'**Agullana**, Sr. **Alfons Quera**,

Otto Cavalcanti exposa obra seva en el Club Nàutic de Salou

L'artista plàstic hispano-brasil·ler, **Otto Cavalcanti**, va exposar prop d'una vintena de quadres de diferents etapes de la seva llarga trajectòria a la Sala d'exposicions del **Club Nàutic de Salou** de l'11 al 24 de juliol passat. A l'acte de cloenda de l'exposició van ser presents representants del **Club Nàutic**, de la regidoria de **Cultura de Salou**, de l'**Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya**, de la societat i de la cultura en general. En aquest acte **Otto Cavalcanti** va mostrar el seu darrer treball: **un retrat del tècnic cinematogràfic i col·leccionista, Josep M. Queraltó, que recupera la línia pictòrica iniciada als anys 1970 anomenada el combinisme de formes visuals.**

Investidura de La Imperial Orden Hispánica de Carlos V

El passat 14 de novembre d'enguany, va tenir lloc la **Solemne Investidura de la Imperial Orden Hispánica de Carlos V**. L'Acte es va celebrar en el **Saló d'Ambaixadors**, dins del marc del magnífic **Real Alcázar de Segovia**, com ja es tradició. **Van ser Creuats nombrosos Cavallers i es va fer la Imposició de Llaços a Dames de l'Orde.**

L'Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya va ser-hi present amb una delegació, ja que uns quants cavallers de l'Estament van ser també investits.

Després del Solemne Acte, es va fer un esplèndid Sopar i posterior Ball de Gala a l'**Hotel Cándido**. Durant el sopar es van lliurar les credencials als nous cavallers i dames.

La participació molt nombrosa, va donar peu a un ambient molt cordial i acollidor. Es va comptar amb la presència del fill del famós xef **Cándido**, que va tallar el "cochinillo" amb el tradicional plat.

Com és costum de cada any, el matí del mateix dissabte de la Investidura, es va fer una visita completa i guiada per l' **Alcázar**, on els assistents van poder admirar sobretot els magnífics sostres de les diferents estances, que eren veritables obres d'art.

L'Estament, va fer lliurament al Gran Mestre de l'Orde, Enrique de Borbón, d'una litografia de Sant Jordi, de l'artista plàstic Otto Cavalcanti.

UNIÓ D'ARTISTES

La Unió d'Artistes de l'Institut va participar en el Xè Concurs de Pintura que organitza el "COACB" (Col·legi Oficial d'Agents Comercials de Barcelona).

L'exposició de les obres va començar el 23 de novembre i va durar fins al 3 de desembre d'enguany.

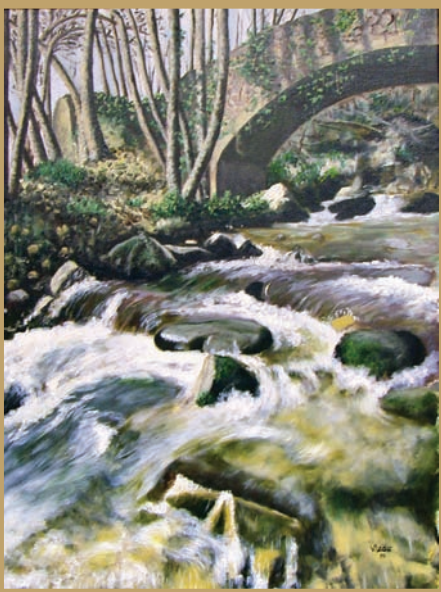
Antonio Trujillo

Josep Mallofrè

Lluïsa Goberna

Pere Viladot

El mateix dia 3 de desembre, a les 18 hores, va tenir lloc el lliurament de premis, en què es van otorgar tres trofeus a cadascuna de les tres categories.

Xela

A més, es va lliurar un diploma a tots els pintors participants. Per fer la cloenda de l'acte es va servir un refrigeri.

La convocatòria, com en altres anys, va ser molt nombrosa, així com la qualitat de les obres exposades.

US DESITJEM

BONES FESTES

I UN FELIÇ...2010!

**LAS VELAS
DE**

Mariano

Poligono Industrial Can Castells
Cl Juan de la cierva 8 d
08420 Canovellas - Barcelona
Tel 938400239
www.lasvelasdemariano.com

Tienda en Barcelona
Cl Sardenya 209 bis
Tel. 932455859

Àngel Gordon
Avda. Diagonal, 329-A-2º
08009- Barcelona
Tel. 93 459 22 55

**ASOCIACIÓN DE PARAPSIÓLOGOS
DE CATALUNYA**

**CURSO DE CONTROL MENTAL
Y CULTURA PSÍQUICA
MÉTODO GORDON**

Dirigido por el Profesor GORDON
Hipnólogo - Musicoterapeuta

-- el dominio absoluto de sí mismo, -- una excelente memoria,
-- un juicio penetrante y justo, -- una voluntad inquebrantable,
-- una personalidad vigorosa y simpática:

SALVADOR DALÍ

ESCUPTOR

*Elefant Còsmic. Bronze fos a la cera perduda. Obra original de Salvador Dalí.
Pertanyent a la col·lecció Clot i creat al voltant de 1970.*

*La Sala Güell, situada a l'edifici del Reial Cercle Artístic, Palau Pignatelli,
C/. Arcs n.º 5 de Barcelona. Presenta la mostra "Dalí escultor".
Una ocasió única de contemplar obres procedents de varies col·leccions privades.*